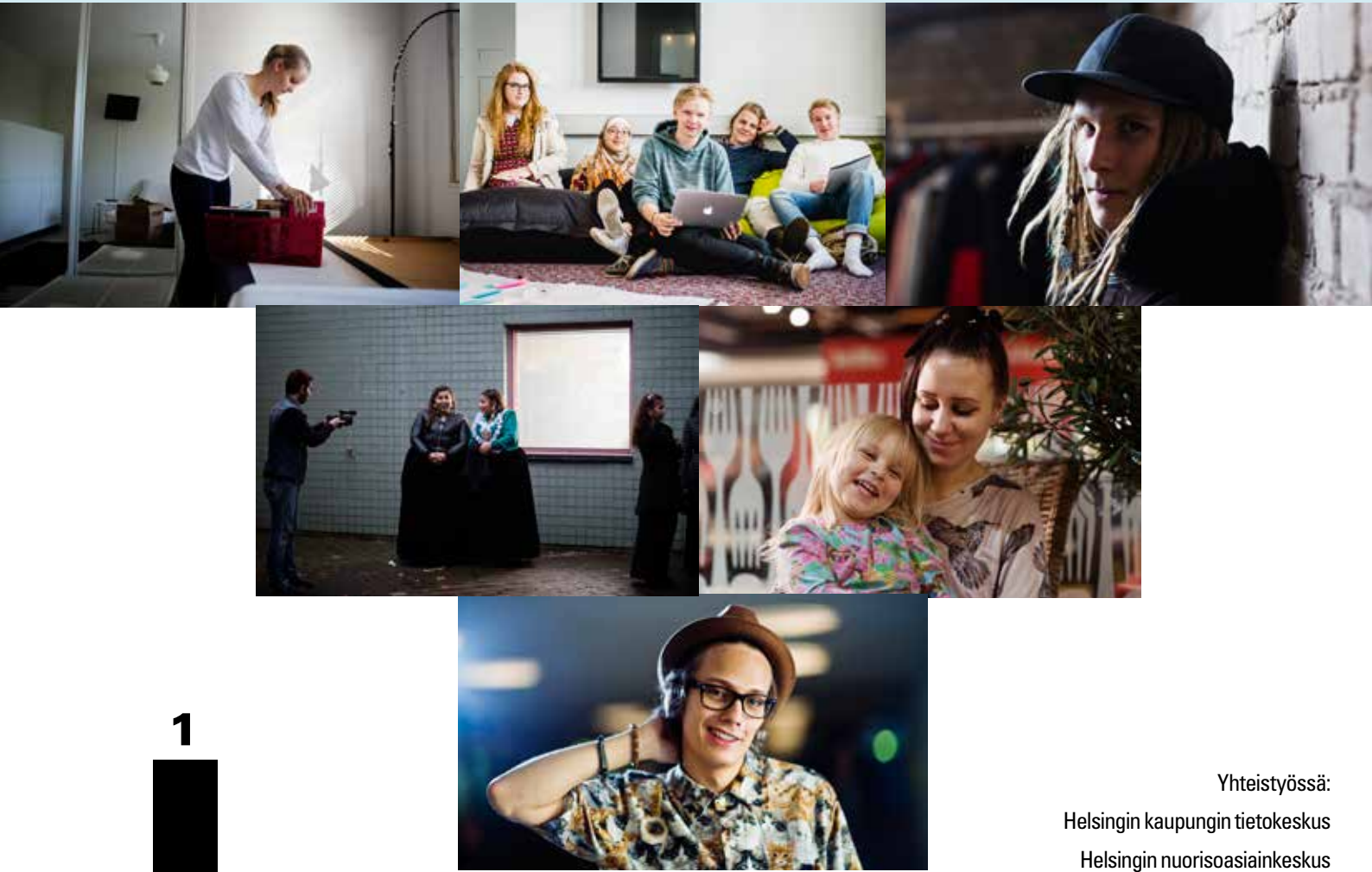

TANJA VIILTO

”KAIKILLA PITÄISI OLLA TASAVERTAISET MAHDOLLISUUDET”

Helsingkiläisnuorten kokemuksia
hyvinvoinnista

1

TYÖPAPEREITA 2017

Yhteistyössä:
Helsingin kaupungin tietokeskus
Helsingin nuorisoasiainkeskus

Helsingin kaupunki
Tietokeskus

TYÖPAPEREITA
ARBETSPAPPER
WORKING PAPERS

2017:1

SISÄLLYS

1	Johdanto	2
2	Työkirja kokemustiedon kerääjänä.....	4
3	Aineiston kuvaus ja käsittely	6
4	Nuorten kokemukset arjen mahdollisuuksista	8
5	Nuorten ajatuksia hyvinvoinnista	11
6	Nuorten tuen tarve.....	29
7	Nuorten terveiset päättäjille	32
8	Yhteenveto ja pohdintaa.....	34
	Lähteet	38

Valokuvat:

Sivut 12, 22: Jonna Pennanen

Sivu 14: Lauri Tiainen

Sivut 16, 18, 20: Aleksi Poutanen

Sivu 26: Helsingin kaupungin aineistopankki / Seppo Laakso

1 JOHDANTO

Tässä työpaperissa esitellään vuoden 2016 aikana nuorten ryhmiltä kerättyjä kokemuksia hyvinvoinnin eri ulottuvuuksista Helsingissä. Nuorten kokemuksia on kerätty tähän tarkoitukseen suunnitellun työkirjan avulla vuodesta 2015 alkaen.

Työkirjan avulla kerätty kokemustieto on osa Helsingin nuorten hyvinvointikertomukseen liittyvää tietotyötä. [Nuorten hyvinvointikertomus](#) on helsinkiläisnuorten hyvinvointitietoa kokoava verkkosivu, jolla tavoitellaan laajaa ja monipuolista käsitystä nuorten hyvinvoinnista ja hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä. Kertomus yhdistää ajankohtaista tilasto-, tutkimus- ja kokemustietoa. Hyvinvointikertomuksen päätavoitteena on tuottaa tietoa nuorille suunnattujen palvelujen kehittämiseen ja toimia tiedolla johtamisen tukena. Ajatuksena on, että erilaiset tietolähteet täydentävät kuvaa nuorten hyvinvoinnista. Myös nuorilla on mahdollisuus löytää ikävaihettaan koskevaa tietoa helposti lähestyttävässä muodossa ja peilata omia kokemuksiaan ikätovereiden kokemuksiin.

Työkirjan avulla kerätyn kokemustiedon taustalla vaikuttaa samanlainen käsitys hyvinvoinnista kuin Nuorten hyvinvointikertomuksessa. Tietotyön taustalla vaikuttaa Martha Nussbaumin ja Amartya Senin toimintamahdollisuuksien hyvinvointinäkemys. Toimintamahdollisuudet syntyvät ihmisten yksilöllisten ominaisuuksien (taidot, kyvyt, valmiudet) ja elinolosuhteiden vuorovaikutuksessa. Hyvinvointi ja elämänlaatu ovat yhteydessä ihmisen valinnanvapauteen ja mahdollisuuteen tavoitella itselle tärkeitä asioita elämässä. (Nussbaum & Sen 1993.) Toimintamahdollisuuksien viitekehyksessä halutaan kiinnittää huomio nuoriin oman elämänsä toimijoina ja heidän mahdollisuuksiinsa elää omanlaista hyvää elämää.

Nuorten ymmärtäminen toimijoiksi tai oman ikävaiheensa asiantuntijoiksi on kokemustiedon lähtökohta. Kokemustieto tarkoittaa yksinkertaistetusti ihmisen tietoa asioista, joista on omakohtaista kokemusta (Nieminen 2014, 33). Tässä aineistossa kokemustieto on syntynyt ryhmäkeskustelujen kautta. Keskustelujen pohjana käytetään työkirjaa, jonka avulla nuoret voivat keskustella hyvinvointiin liittyvistä teemoista. Tarkoituksena on tavoittaa ryhmien tuottamia tulkintoja nuorten hyvinvoinnista ja hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä. Vuoden 2016 aikana työkirjaa käytti 48 nuorten ryhmää, joissa oli yhteensä 891 nuorta.

Työkirja sisältää tehtäviä ja kysymyksiä, joiden avulla nuorten näkemyksiä ja kokemuksia käsitellään. Nuoret ovat voineet arvioida, miten he kokevat mahdollisuutensa toteuttaa ja tehdä erilaisia asioita ja pisteyttää niitä tärkeysjärjestykseen. Hyvinvoinnista on keskusteltu hyvinvointiteemojen avulla. Keskusteluissa on puhuttu siitä, mikä on nuorten elämässä hyvin, mikä herättää huolta ja ketkä nuorista tarvitsevat enemmän tukea. Nuorille on myös haluttu tarjota mahdollisuutta lähettää viestejä päättäjille.

Indikaattorein ja erilaisin tunnusluvuin pyritään usein tavoittamaan kokonaista ikävaihetta koskevia yleistyksiä. Kokemustieto palaa nuorten yksilöllisempiin

käsityksiin ja tulkintoihin. Esimerkiksi nuorten työttömyysaste kertoo sen, kuinka paljon nuoria on työttömänä mittausajankohtana, mutta työttömyyden syiden ymmärtämiseen tarvitaan monimuotoista tietoa ilmiön yleisyyttä kuvaavien lukujen ohella. Tilasto- ja tutkimustieto, palvelu- ja resurssitieto, ammattilaisten näkemykset sekä nuorten kokemustieto yhdessä syventävät ymmärrystä taustalla vaikuttavista tekijöistä ja syy-yhteyksistä. (Vrt. Toikko & Zechner 2014, 3–9.) Tässä työpaperissa esitellyllä kokemustietoaineistolla halutaan osaltaan lisätä ymmärrystä helsinkiläisnuorten elämästä ja hyvinvoinnista.

Työpaperin aluksi kerrotaan työkirjasta tiedon keräämisen menetelmänä, kuvataan kokemustietoaineistoa ja aineiston käsittelyä. Aineiston kuvauksen jälkeen edetään aineiston keskeisten osa-alueiden ja sisältöjen raportointiin. Lopuksi vedetään tulokset yhteen ja pohditaan aineistosta esiin nousseita hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä.

Työpaperin tekijä Tanja Viilo on työskennellyt korkeakouluharjoittelijana Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskuksessa ajalla 2.9 – 1.12.2016.

Nuorten hyvinvointikertomus:

<http://www.nuortenhyvinvointikertomus.fi/>

Nuorten kokemusten kerääminen:

<http://nuortenkokemustieto.munstadi.fi/>

2 TYÖKIRJA KOKEMUSTIEDON KERÄÄJÄNÄ

”Kaiken kaikkiaan työkirja on hyvä pohja, kun sitä osaa käyttää ja soveltaa oman ryhmän toimintaan. Se toimii hyvänä tärkeiden teemojen keskustelun herättelijänä nuorille ja antaa samalla hyvää tietoa ohjaajille nuorten ajatuksista. Tärkeää on myös, että työkirjaa voidaan käyttää myös erityisryhmien kanssa turvallisessa ympäristössä. Näin saadaan näiden nuorten ääni paremmin kuuluviin, kuin ehkä perinteisillä kyselymenetelmillä.” (Ryhmänvetäjän luonnehdinta työkirjasta)

Helsinkiläisten nuorten kokemuksia mahdollisuuksistaan ja hyvinvoinnistaan selvitetään sitä varten laaditun [työkirjan](#) avulla. Työkirjassa hyvinvointi on jaettu kahdeksaan teemaan Martha Nussbaumin keskeisiksi määrittelemiä toimintamahdollisuuksia mukaillen (ks. Nussbaum 2006, 76–78; Björklund & Sarlio-Siintola 2010, 39). Teemat ovat: elämä ja terveys, itsensä kehittäminen, tulevaisuus, turvallisuus, tunteet ja vuorovaikutus, osallistuminen ja vaikuttaminen, yhdenvertaisuus sekä luonto ja kestävä kehitys.

Työkirjasta löytyy ohjeistus ryhmätilaisuuden toteuttamiseen ja teemojen käsitteilyyn, joka on luonteeltaan vapaamuotoista. Työkirjaa voidaan käyttää monenlaisissa tilanteissa ja erilaisten nuorten ryhmien kanssa. Tiedon keräämisen taustalla on ajatus vuorovaikutteisesta tilaisuudesta, joka hyödyttää sekä nuoria että nuorten kanssa toimivia.

Työkirja ohjeistaa soveltamaan menetelmiä tilanteen ja ryhmän mukaan. Koska kaikilla nuorilla ei välttämättä ole taitoja, kykyjä tai halua osallistua keskustelemalla, tarjotaan kokemusten esiin tuomiseksi muitakin tapoja. Keskustelutilanteissa voidaan soveltaa toiminnallisia menetelmiä tai esimerkiksi kirjoittaa vastauksia lapuille, joista lopuksi kootaan ryhmän yhteinen näkemys. Ryhmänvetäjän tehtävä on tukea ja ohjata keskustelua sekä lopuksi koota yhteen ryhmän kokemuksia ja tulkintoja. Keskustelut kirjataan työkirjaan tai sähköiselle lomakkeelle ja lähetetään nuorisosiainkeskukseen. Vuoden 2015 tiedonkeruun jälkeen vastaajilta saadun palautteen pohjalta työkirjaa on hieman yksinkertaistettu.

Työkirjan hyvinvointia käsittelevä kyselyosio jakautuu kolmeen tehtäväkokonaisuuteen. Ensimmäisessä osiossa selvitetään hyvinvointimahdollisuuksien toteutumista ja tärkeyttä 16 kysymyksen avulla. Vastausvaihtoehdot ovat kyllä tai ei. Kysymykset liittyvät hyvinvointiteemoihin ja kutakin teemaa selvitetään kahdella kysymysvaihtoehdolla (ks. liite 1). Esimerkiksi luontoa ja kestävästä kehitystä on lähestytty kysymyksin: onko nuorilla riittävästi mahdollisuuksia viettää aikaa luonnossa ja huolehtia eläimistä ja kasveista. Mahdollisuuksien tärkeyttä nuoret ovat voineet arvioida jakamalla viisi pistettä tärkeimmiksi kokemilleen mahdollisuuksille. Ensimmäisen osan kysymysten tuloksista kootaan jatkuvasti päivittyvää indikaattoria hyvinvointikertomuksen verkkosivuille: <http://www.nuortenhyvinvointikertomus.fi/kokemustieto/hyvinvoinnin-kokemustieto/kokemustiedon-kerays>

Toisessa osiossa nuorten ryhmät voivat valita hyvinvointiteemoista eniten itseään kiinnostavat ja keskustella niistä. Eri kysymysten avulla on mahdollista selvittää minkälaiset asiat nuorten mielestä vaikuttavat nuorten hyvinvointiin, mikä on kunnossa, mikä herättää huolta tai ketkä nuorista tarvitsevat enemmän tukea. Samat kysymyksenasettelut toistuvat kaikissa teemoissa. Työkirjan kolmannessa osiossa nuorilla on mahdollisuus lähettää viestejä palveluista päättävälle.

Ryhmänvetäjien kokemuksia työkirjan käyttämisestä

- Soveltuu ja on sovellettavissa erilaisille ryhmille ja erilaisiin tilanteisiin.
- Antaa rakenteen jutella nuorten kanssa erilaisista, välillä vaikealtakin tuntuvista aiheista.
- Saadaan nuorilta tietoa, jota toisin menetelmin ei välttämättä tavoitettaisi.
- Työkirjaa on tiedon keräämisen ohella käytetty toiminnan jäsentelyyn ja toiminnan sisältöjen käsittelyyn. Työkirjaa on käytetty esimerkiksi luokkien ryhmäyttämiseen, nuorten luontosuhteen pohtimiseen vaellusleirillä, nuorten tulevaisuuden hahmotteluun työllisyyspalveluissa ja tietoperustaisena vaikuttamisväylänä nuorten tapahtumassa.

3 AINEISTON KUVAUS JA KÄSITTELY

Vuoden 2016 aikana 48 nuorten ryhmää on käsitellyt hyvinvointiteemoja työkirjan avulla. Ryhmissä on ollut mukana yhteensä 785 nuorta. Lisäksi RuutiExpo -vaikuttamistapahtumassa mahdollisuuksien toteutumista ja tärkeyttä arvioi 106 nuorta. Edellisen vuoden aineistoon verrattuna osallistuneita on ollut mukana yli kaksi kertaa enemmän ja he ovat olleet nuorempia (taulukko 1.). Alakouluikäisiä (alle 13 -vuotiaita) on 378 vastaajaa. Yläkouluikäisiä ja nivelvaiheen nuoria (13–17 -vuotiaita) on 492 vastaajaa ja nuoria aikuisia (18–28 -vuotiaita) on 21 vastaajaa.

Taulukko 1. Kokemustiedon keräämiseen osallistuneet nuoret vuosina 2015 ja 2016

	2015	2016
Nuoret yhteensä, lukumäärä	375	891
Vastaajien ikäjakauma, prosenttia		
Alakouluikäiset	2	42
Yläkouluikäiset	83	55
Nuoret aikuiset	15	2

Aineistossa vastaajien ikäjakauma näkyy kahtalaisesti. Edellisvuotiseen aineistoon (ks. Rinne 2016) verrattuna keskustelujen sävy säilyy suhteellisen kevyenä. Nuoremmat vastaajat eivät esimerkiksi pohdi elämänhallintaa tai itseluottamuksen ja itsetuntemuksen merkitystä siinä määrin kuin edellisvuonna. Alakouluikäiset vastaajat ovat myös keskittyneet keskustelemaan hieman eri hyvinvointiteemoista kuin yläkouluikäiset. Vastaajien edellisvuotta tasaisempi jakautuminen ala- ja yläkouluikäisiin mahdollistaa ikäryhmien näkemysten välisten erojen tarkastelun.

Aineiston sukupuolijakauma on tasainen. Ryhmäkeskusteluihin on osallistunut 432 tyttöä ja 447 poikaa. Kaksitoista vastaajaa koki sukupuolensa muuksi tai ei halunnut mainita sitä. Työkirjaan vastataan ryhmänä, jonka vuoksi vastauksia ei voi erotella sukupuolen mukaan.

Vuoden 2016 aineisto on alueellisesti painottunut, sillä suurin osa vastaajista (38 ryhmää 48 ryhmästä) on osallistunut ryhmäkeskusteluun oman luokkansa kanssa koillishelsinkiläisessä koulussa järjestetyn nuorten vaikuttamistapahtuman yhteydessä. Tulevaisuudessa ryhmien kokemuksia on mahdollista käsitellä myös alueiden perusteella, jos vastaukset jakaantuvat alueellisesti tasaisemmin. Alueellisuuteen ei tässä yhteydessä pureuduta enempää, vaikka alueellinen eriytymiskehitys tiedostetaan (esim. Helsingin kaupungin tietokeskus 2013). Sen sijaan fokuksessa ovat työkirjaan vastanneiden nuorten kokemukset ja tulkinnat mahdollisuuksista voida hyvin. Muita keskusteluihin osallistuneita ryhmiä ovat yläluokkien, kohdennetun nuorisotyön ja työkokeilussa olevien nuorten ryhmät sekä leiriryhmä. Vastaajien anonyymiteettia suojataan siten, ettei ryhmäjäsennyttä eritteleviä tietoja esitetä.

Nuorten kokemustietoaineisto on koottu webropol-sovelluksella. Kyselytutkimus-

alusta on mahdollistanut alustavan aineiston käsittelyn. Laadullista aineistoa on lähestytty sisällönanalyysilla. Aineistoa on luokiteltu, ryhmitelty ja teemoiteltu. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 95.) Tarkoituksena on ollut tunnistaa aineistosta nousevia, useissa keskusteluissa toistuneita teemoja. Teemoista muodostuu aineistolle asetetussa viitekehyksessä kuva nuorten mahdollisuuksista hyvinvointiin.

Aineiston käsittelyssä ja analyysissa on haettu vastauksia siihen, millaiset asiat tukevat tai heikentävät nuorten mahdollisuuksia voida hyvin. Tuodaan näkyväksi ketkä nuoret tarvitsevat enemmän tukea elämäänsä ja minkälaista tuen pitäisi olla. Lisäksi on jäsennelty ala- ja yläkouluikäisten vastauksia tarkoituksena tunnistaa eroja ja yhtäläisyyksiä ikäryhmien vastauksista.

Aineistoa tulkitessa on syytä tiedostaa työkirjan avulla kerätyn aineiston rajallisuus. Keskusteluista on kirjattu ryhmän jakamat keskeiset kokemukset ja tulkinnat. Keskustelujen sisältöä kokonaisuudessaan ei kirjata ja marginaaliin jäävät näkemykset rajautuvat aineiston ulkopuolelle, vaikka saattaisivatkin olla sisällöllisesti mielenkiintoisia. Toiseksi aineiston nuorten kokemukset eivät edusta muiden kuin keskusteluihin osallistuneiden nuorten kokemuksia. Laadullisen aineiston perusteella ei voida tehdä yleistettäviä päätelmiä kaikkien nuorten tilanteesta. Lisäksi aineiston tulkintaan on vaikuttanut aineiston kirjauskäytäntö. Aineisto on kirjattu usein listauksenomaisina hyvinvointiin vaikuttavina tekijöinä tai lyhyehköinä lauseina ja luonnehdintoina. Tällöin on oltava herkkänä liian pitkälle viedyille johtopäätöksille.

Ryhmäkeskusteluihin osallistuneet ryhmät ovat olleet pääosin suuria (koululuokkia), jolloin voidaan katsoa, että äänekkäimpien näkemykset ovat voineet olla niitä, jotka muodostuvat ryhmän tulkinnaksi (vrt. Nieminen 2014, 33). Keräämistilanteissa käytettyjä toiminnallisia menetelmiä, kuten piirroksia ja muistilappuja, ei ole kirjattu osaksi aineistoa. Aineistoa on kirjattu toisinaan ryhmien tuottamina tulkintoina, toisinaan vastaukset ovat muodoltaan yksilöön palaavia. Kokemustiedon voidaan yleisellä tasolla katsoa antavan suhteellisen luotettavan kuvan nuorten näkemyksistä, sillä vertailu edellisvuotiseen osoittaa, että esille nousseissa näkemyksissä on paljon yhtymäkohtia.

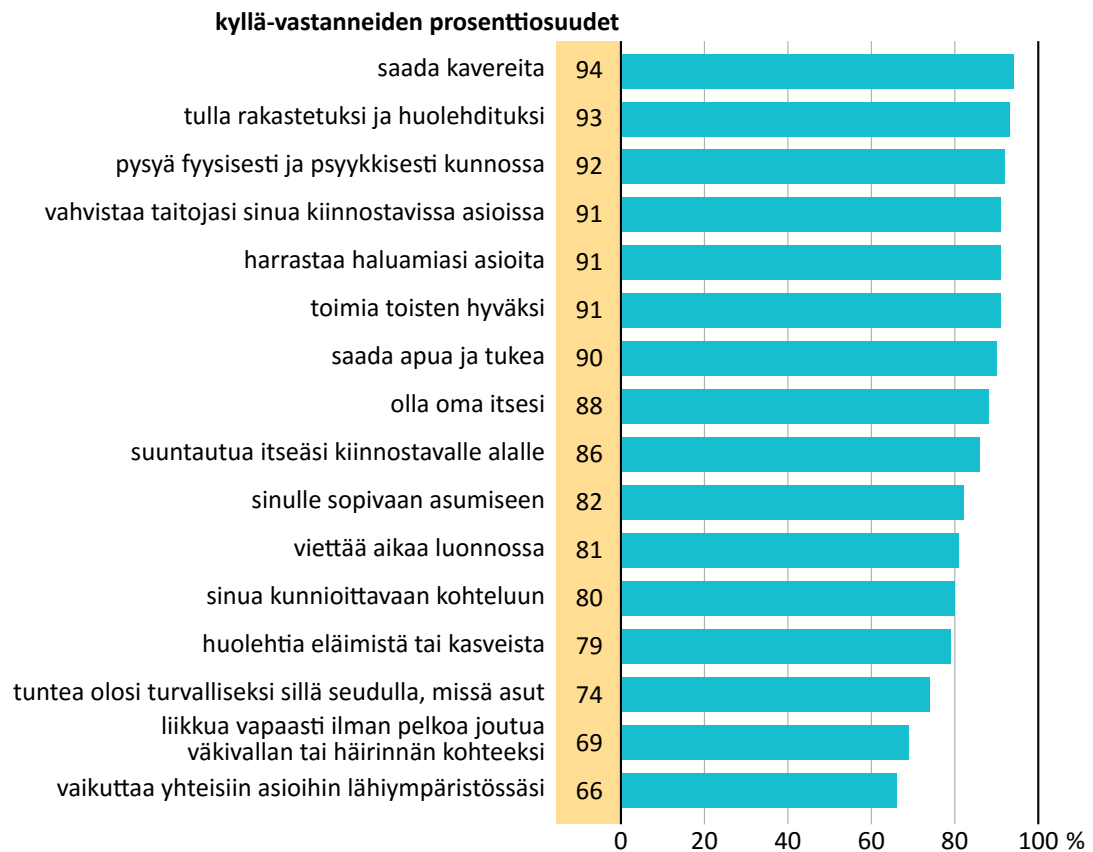
4 NUORTEN KOKEMUKSET ARJEN MAHDOLLISUUKSISTA

Työkirjan avulla nuorten ryhmät ovat voineet valita käsiteltävän teeman kiinnostuksensa tai tilanteensa mukaan. Määrällisesti eniten nuoret osallistuivat tehtävään, jossa arvioidaan ja arvotetaan erilaisten hyvinvointimahdollisuuksien toteutumista omassa elämässä. Yhteensä mahdollisuuksiaan on arvioinut vuoden 2016 aikana 794 nuorta.

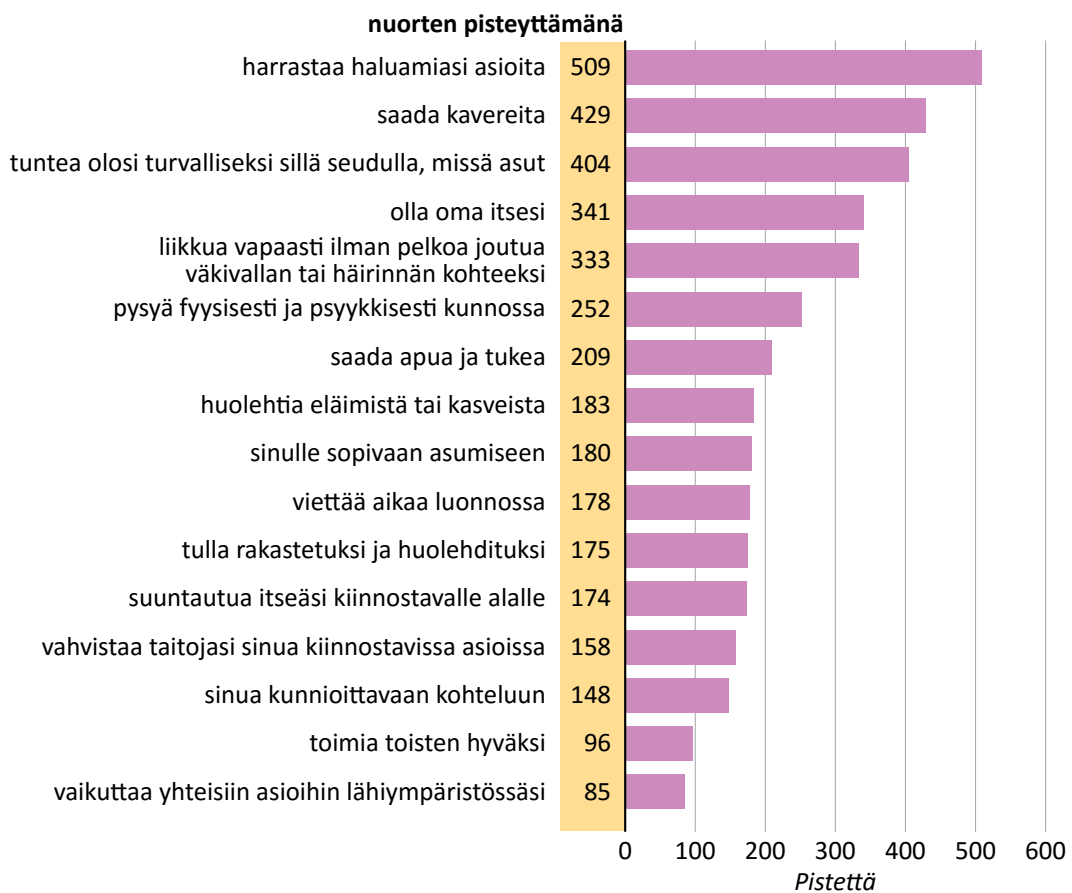
Yleisesti ottaen helsinkiläisnuoret kokevat, että heillä on riittävästi mahdollisuuksia voida hyvin. Parhaimmiksi nuoret kokevat mahdollisuutensa ihmissuhteisiin. Nuorilla on hyvin tilaisuuksia löytää kavereita ja he saavat osakseen huolenpitoa ja rakkautta. Hyvin toteutuvat myös vapaa-aikaan ja itsensä kehittämiseen liittyvät mahdollisuudet.

Yhdeksän nuorta kymmenestä kokee, että he voivat harrastaa haluamiaan asioita ja vahvistaa taitojaan kiinnostuksenkohteidensa mukaan. Heikoimmiksi nuoret näkevät mahdollisuutensa turvallisuuteen ja vaikuttamiseen. Kolmasosa nuorista kokee, etteivät he voi liikkua ilman pelkoa väkivallan tai häirinnän uhasta. Kaikkein vähäisimmiksi nuoret arvioivat mahdollisuutensa vaikuttaa yhteisiin asioihin lähiympäristössä. Tulos voi olla yhteydessä siihen, etteivät nuoret tunnista tai tiedä vaikuttamistapoja, tai ettei heillä ole tarpeeksi keinoja vaikuttaa.

Kuvio 1. Mahdollisuuksien toteutuminen

Kuvio 2. Mahdollisuuksien tärkeys

Kuviossa 2 mahdollisuudet kuvataan tärkeysjärjestyksessä nuorten jakamien pisteiden perusteella. Positiivista on, että nuorten tärkeimmiksi arvottamat mahdollisuudet eli kavereiden saaminen ja harrastaminen toteutuvat hyvin. Nuorille on myös tärkeää voida olla oma itsensä, eli tulla hyväksytyksi sellaisena kuin on.

Huolta herättäviksi määrittävät turvallisuuteen liittyvät mahdollisuudet; mahdollisuus tuntee olonsa turvalliseksi asuinseudullaan ja liikkua vapaasti ilman pelkoa väkivallan ja häirinnän uhasta.

Nuoret ovat pisteyttäneet turvallisuuden tärkeimpien mahdollisuuksien joukkoon. Kuitenkin jo kuviossa 1 ilmeni, että turvallisuuteen liittyvät mahdollisuudet toteutuvat heikommin. Vähemmän tärkeiksi nuoret näkevät vaikuttamiseen ja yhdenvertaisuuteen liittyvät mahdollisuudet.

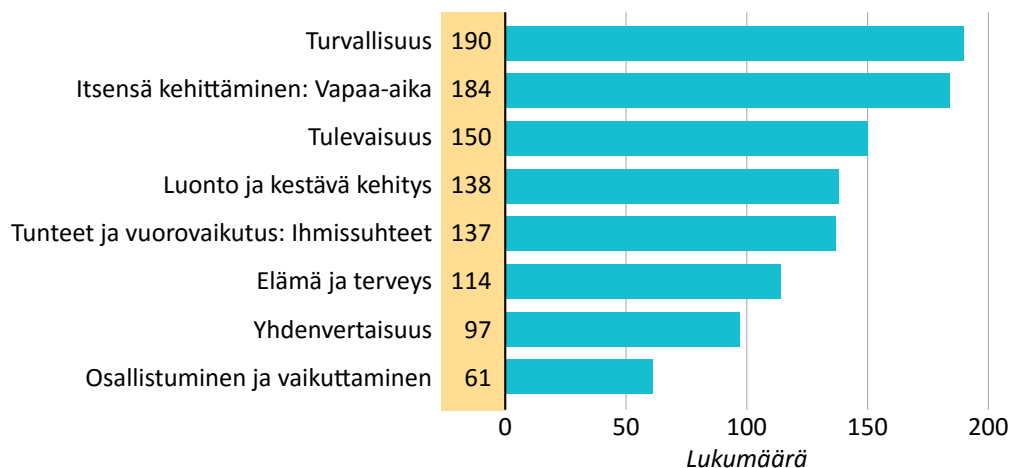
Huomiota nuorten mahdollisuuksista ja vertailua vuoden 2015 tuloksiin

- Yleisesti ottaen nuorilla on paljon mahdollisuuksia Helsingissä ja nuorten tärkeimmiksi kokemat mahdollisuudet toteutuvat hyvin.
- Tärkeimpiä mahdollisuuksia nuorille ovat harrastaminen, kavereiden saaminen ja kokemus turvallisuudesta.
- Turvallisuus ei toteudu siinä määrin, kuin muut nuorille tärkeimmät mahdollisuudet. Nuoret kokevat turvallisuuden tärkeämmäksi kuin edellisen vuoden vastaajat (vrt. Rinne 2016, 13). Turvattomuuden kokemukseen on syytä suhtautua vakavasti: esimerkiksi miltei kolmannes nuorista kokee, etteivät he voi liikkua vapaasti ilman pelkoa väkivallan tai häirinnän uhasta.
- Erotuksena edellisen vuoden tuloksiin nuoret kokevat mahdollisuutensa itselle sopivaan asumiseen paremmiksi. Tämä ei todennäköisesti johdu asuntotilanteen kohentumisesta, vaan vastaajien iästä. Nuoremmat vastaajat asuvat kotona ja heille ei vielä välttämättä ole ajankohtaista ajatella omilleen muuttamista.
- Vertailu edelliseen vuoteen osoittaa, että nuoret arvioivat yleisesti mahdollisuutensa paremmiksi. Edellisenä vuonna vastaajista suuri osa oli kohdennetun nuorisotyön ryhmiä. Vuoden 2016 vastaajat edustavat enemmän ns. tavallisia nuoria, jotka voivat olla elämänsä ja mahdollisuuksiensa suhteen luottavaisempia.
- Tuloksia vertailemalla selviää, etteivät erot edellä mainittuja poikkeuksia lukuun ottamatta ole suuria. Nuorilla on mahdollisuuksia hyvin ja tärkeimmät niistä ovat pysyneet samoina.
- Nuorille vähemmän tärkeät mahdollisuudet liittyvät yhdenvertaisuuteen sekä osallistumiseen ja vaikuttamiseen.

5 NUORTEN AJATUKSIA HYVINVOINNISTA

Ryhmäkeskusteluissa käsiteltävät aiheet on voitu valita kahdella tapaa, ryhmänohjaajan päätöksellä tai nuorten omien kiinnostuksenkohteiden perusteella. Hyvinvoinnin eri teemat ovat kiinnostaneet ja herättäneet keskustelua eri tavoin. Toisista teemoista on innostuttu keskustelemaan ja nuorilla on ollut paljon sanottavaa aiheesta. Toisista teemoista on keskusteltu vähemmän ja ryhmiltä kootut tulkinat aiheesta ovat vähäsanaisempia. Kuviosta 3. ilmenee, kuinka paljon nuoria on osallistunut keskusteluihin eri teemoista. Samassa ryhmässä on voitu käsitellä useampaa teemaa, jos ryhmässä on innostuttu keskustelemaan myös toisista aiheista.

Kuvio 3. Keskusteluihin osallistuneet nuoret teemoittain

Suosituimmat keskusteluaiheet noudattelevat samaa linjaa kuin kuviossa 2. havainnollistetut nuorille tärkeimmät mahdollisuudet. Eniten keskustelua ovat herättäneet vapaa-aika ja turvallisuus. Osallistuminen ja vaikuttaminen sekä yhdenvertaisuus ovat jääneet vähemmälle käsittelylle keskustelujen yhteydessä.

Seuraavassa osiossa kuvataan eri teemojen alla käytyjen keskustelujen keskeisiä sisältöjä. Teemojen yhteydessä tuodaan esille nuorempien ja vanhempien vastaajien näkemyseroja siinä määrin, kuin aineiston perusteella on mahdollista. Suurelta osin näkemyksissä on enemmän yhteneväisyyksiä kuin eroja, vastaajien iästä riippumatta.

Elämä ja terveys

Elämää ja terveyttä käsittelevä hyvinvoinnin osa-alue sisältää kysymyksiä nuorten mahdollisuuksista voida hyvin, sekä kyvyistä ja valmiuksista elää terveellistä ja hyvää elämää. Elämästä ja terveydestä on keskusteltu vain yläkouluiikäisten vastaajien kesken. Kaikista työkirjan tehtävistä elämää ja terveyttä käsittelevä osio on kerännyt eniten ”en tiedä” -vastauksia.

Nuorten elämässä hyvinvointi rakentuu arkisista asioista. Hyvät elämäntavat, terveellinen ruoka, riittävä lepo ja liikunta ovat hyvinvoinnin peruspilareita. Eniten mainintoja hyvinvoinnin kannalta merkityksellisenä saavat hyvät ihmissuhteet. Perhe on keskeinen tuen ja turvallisuudentunteen lähde. Kaverit ja seurustelukumppanit liittyvät nuorille tärkeään sosiaaliseen elämäntapaan ja oman paikan löytämiseen vertaissuhteissa. Hyvinvointia edistetään huolehtimalla itsestä, mihin liittyvät terveelliset elämäntavat ja sosiaaliset suhteet.

Nuorten mahdollisuuksia hyvinvointiin heikentävät omaan toimintaan ja elämäntilanteeseen liittyvät seikat tai muiden ihmisten toiminta ja turvattomuuden kokemus. Nuorten näkemyksen mukaan huonot elämäntavat, kuten päihteiden käyttäminen, huono ruokavalio ja liikkumattomuus heikentävät mahdollisuuksia voida hyvin. Oman toiminnan ohella hyvinvointiin vaikuttavat sosiaaliset, mielen-terveys- ja ihmissuhdeongelmat. Nuoret kokevat arvaamattomasti käyttäytyvien päihteidenkäyttäjien ja arvostelevien ihmisten heikentävän hyvinvointia.

Koulu mainitaan lukuisia kertoja vastaukseksi hyvinvointia heikentäviin asioihin. Kysymys siitä, millä tavoin koulu heikentää hyvinvointia, jää tässä yhteydessä vaille vastausta.

Tuki hyvinvointiin tarkoittaa konkreettisia ja arkisia asioita. Nuoret kaipaavat perheen ja kaverien tukea ja läsnäoloa. Heille on tärkeää tulla kuulluksi ja saada osakseen tsemppiä ja positiivista palautetta. Apuja voi saada myös eri alojen ammattilaisilta, kuten ”sossuilta” ja nuorisotyöntekijöiltä.

”Hyvinvointi muodostuu hyvästä psyykkisestä ja fyysisestä kunnosta, hyvästä asuinpaikasta ja sosiaalisesta elämäntavasta”

”Nuoret tarvitsevat kannustamista ja keskustelua”

”Vapaa-ajan aktiviteetteja ja ihmisiä joille keskustella mistä vain”

Itsensä kehittäminen

Itsensä kehittämisen osa-alue liittyy nuorten mahdollisuuksiin kokeilla ja ilmaista itseään sekä tehdä itseään kiinnostavia asioita. Itsensä kehittäminen tarkoittaa nuorten mahdollisuutta vahvistaa elämässä tarvittavia kykyjä, taitoja ja valmiuksia. Työkirjassa itsensä kehittäminen kiinnittyy nuorten vapaa-ajan viettämiseen ja vapaa-ajan toimintamahdollisuuksiin. Vapaa-aikaa käsitteleviin keskusteluihin osallistui sekä ala- että yläkouluikäisten ryhmiä.

Vapaa-aika merkitsee nuorille eri asioita. Osalle nuorista vapaa-aika on velvollisuuksista vapaata aikaa, joka kuuluu kavereiden kanssa vapaasti oleillen, hengaten tai chillailleen. Toisille nuorille vapaa-aika merkitsee mahdollisuutta harrastaa. Tällöin vapaa-aikaa raamittaa ohjattu toiminta. Kavereiden kanssa ajan viettäminen on tärkeää, olipa kyse hengailusta ostarilla tai jalkapalloharjoituksista. Vapaa-aikaa kuvaillaan hauskanpidoksi, vapaudeksi ja vastapainoksi toisinaan tylsälle koulu-elämälle ja velvollisuuksille.

Vastauksista välittyi nuorten kokema kiire. Osalla nuorista harrastuksia on niin paljon, että aikaa ei tahdo jäädä vapaaseen oleiluun. Nuorten mielestä koulu ja koulun asettamat velvoitteet rajaavat ajankäyttöä. Toinen keskeinen vapaa-ajan mahdollisuuksiin vaikuttava tekijä ovat taloudelliset resurssit. Kaikilla ei välttämättä

ole mahdollisuuksia harrastaa itseään kiinnostavia asioita, sillä harrastukset ovat kalliita. Harrastusten sijainti ja välimatkat vaikuttavat myös nuorten mahdollisuuksiin harrastaa. Tukea vapaa-ajan tekemiseen nuoret saavat lähipiiristä, perheeltä ja kavereilta. Nuorten vapaa-ajan viettämistä voitaisiin nuorten mielestä tukea myös taloudellisesti tai järjestämällä erilaisia tapahtumia tai toimintaa nuorille.

Ala- ja yläkouluikäisten vastauksissa vapaa-ajan viettämisestä ei ollut merkittäviä eroja. Vapaa-aika ja ihmissuhteet kietoutuvat yhteen. Nuoremmat vastaajat viettävät vapaa-aikaa perheen ja sisarusten kanssa. Yläkoululaisten vastauksissa perheen sijaa elämässä ovat valtaamassa ikäoverit ja heidän kanssaan vietetty aika.

"Vapaa-aika merkitsee paljon"

"Vapaa-aikaa pitää olla riittävästi"

"Silloin voi pitää hauskaa"

"Tykkään vapaa-ajasta, on fudiksen pelaamista, on kiva pitää välillä hauskaa"

"Ilmaisia harrastusmahdollisuuksia ei niin paljon kuin ehkä maalla"

"Harrastus on liian kaukana"

"Joku harrastus voi olla liian kallis"

Tulevaisuus

Tulevaisuus hyvinvoinnin osa-alueena merkitsee nuorten kykyä tunnistaa, mitä he tulevaisuudelta ja elämältä haluavat. Minkälaiset ovat omat edellytykset saavuttaa tavoitteitaan ja minkälaisia mahdollisuuksia on itsenäistymiseen ja elämässä eteneeseen. Tulevaisuuden suunnitelmia on työkirjassa kartoitettu kysymällä esimerkiksi: Mitä tulevaisuuden haaveita sinulla on? Vaikka kysymyksenasettelussa puhutaan haaveista, palaavat nuorten vastaukset arkisiin elämän perusasioihin. Nuoret haaveilevat opinnoista, työstä ja työllistymisestä sekä vakaasta ja taloudellisesti turvatusta elämästä. Ihmissuhteet ovat tärkeä osa elämää myös tulevaisuudessa. Osa nuorista haaveilee itsensä toteuttamisesta joko työelämässä ”unelmaduunissaan” tai vapaa-ajalla esimerkiksi matkustelemalla.

Tulevaisuudesta ovat keskustelleet sekä ala- että yläkouluikäiset vastaajat. Alakouluikäisten vastaukset ovat luonteeltaan konkreettisempia kuin yläkouluikäisten vastaukset. Nuoremmilla vastaajilla tulevaisuuden haaveet koskevat esimerkiksi selkeitä ammatinvalintoja. Yläkouluikäisten vastaajien haaveet ovat yksilöllisempiä ja ihmissuhteiden merkitys osana tulevaisuutta korostuu.

Nuorten tulevaisuudentoiveet ovat hyvin käytännöllisiä. Tulevaisuutta rakennetaan omalla toiminnalla ja aktiivisuudella. Kouluttautuminen, harrastuneisuus ja työkokemusten kartuttaminen auttavat elämässä eteenpäin. Asennoituminen on tärkeää ja tulevaisuuden tavoitteiden saavuttamisessa auttavat motivaatio ja itseluottamus.

Suunnitelmien toteutumista edistävät tukiverkostot, kuten kaverit ja perhe sekä työelämäyhteydet.

Nuorten puheissa tulevaisuuden mahdollisuuksia heikentävistä tekijöistä esille nousee palveluiden, neuvonnan ja tiedonsaannin merkitys. Heikko tiedonsaanti palveluista ja tukitoimista voi vaikuttaa siten, ettei nuori ole selvillä mahdollisuuksistaan tai velvollisuuksistaan. Toisaalta tulevaisuuden mahdollisuuksia saattavat heikentää nuoren omaan toimintaan tai henkilökohtaisiin ominaisuuksiin palaavat seikat. Nuorten asennoitumisen, terveydentilan ja päihteiden käytön nähdään heikentävän mahdollisuuksia edetä kohti tavoitteita. Nuorten itsenäistymistä rajoittavat ja myöhästyttävät kallis asuminen ja työpaikkojen rajallinen määrä. Kaikilla ei ole yhtä hyviä taloudellisia edellytyksiä edetä elämässä.

Palveluista saa tärkeää tukea tulevaisuuden suunnitteluun. Osa nuorista kertoo saaneensa apua järjestöjen ja nuorisoasiainkeskuksen nuorille suunnatuista palveluista, ”työkkäristä”, ”sossusta” ja terveyskeskuksesta. Tärkeää olisi, että tieto palveluista ja esimerkiksi koulutusmahdollisuuksista tavoittaisi nuoret. Muutaman ryhmän näkemyksen mukaan koulussa opitut taidot eivät vastaa elämässä ja arjessa tarvittavia taitoja.

”Kyllä niitä unelmia on, mutta mun keski-arvo ei riitä niihin”

”Kovaa työtä opiskelussa”

”Hämmäntävää että menet lukioon ja saat tietää historiasta ja jakolaskusta mutta et veroista, tai mitä pitää tehdä jos en saa töitä...”

Turvallisuus

Turvallisuus tarkoittaa nuorten mahdollisuutta elää vapaasti ilman pelkoa fyysisen tai henkisen väkivallan uhasta ja nuorten oikeutta koskemattomuuteen. Turvallisuudessa kaupungissa nuoret voivat elää ja liikkua rauhassa ja heille tarjotaan riittävää suojelua. Turvallisuus on puhuttanut nuoria eniten kaikista hyvinvoinnin osa-alueista. Aiheesta ovat keskustelleet aktiivisesti sekä ala- että yläkouluikäiset vastaajat. Esimerkiksi omakohtaiset kokemukset turvattomuudesta saattavat vaikuttaa siihen, että kokemuksia halutaan jakaa ja aihe synnyttää keskustelua.

Nuorten kokemusmaailmassa turvallisuudentunne yhdistyy tuttuuteen. Turvallisuutta edustavat tutut paikat, kuten koti ja asuinalue. Ihmissuhteet vaikuttavat turvallisuudentunteeseen ja esimerkiksi perheen kanssa olo on turvallinen. Kaupungilla ja julkisilla paikoilla liikkuminen on turvallisempaa porukassa, kavereiden kanssa. Vastaajien ikä ei vaikuttanut oleellisesti vastausten sisältöön. Perhe ja koti ovat sekä ala- että yläkouluikäisille keskeisin turvallisuudentunteen lähde.

Turvattomuus määrittyy nuorten kokemuksissa jossain määrin turvallisuuden kääntöpuoleksi. Turvattomiksi alueiksi nähdään vieraat paikat ja esimerkiksi juna-asemien seutu mainitaan aineistossa useaan kertaan. Vieraiden, päihtyneiden ja arvaamattomasti käyttäytyvien aikuisten toiminta aiheuttaa nuorille turvattomuuden tunnetta. Yksin liikkuminen, erityisesti myöhään ja pimeällä, koetaan turvattomaksi. Nuoret kuvailevat erilaisia tilanteita, jossa ovat kohdanneet huutelua

tai väkivallan uhkaa. Turvallisuudentunnetta ovat voineet järkyttää käytöksellään päihdeongelmaisten aikuisten lisäksi toiset nuoret.

Turvallisuuteen liittyvät kysymykset paitsi puhuttavat myös huolestuttavat nuoria. Päihdeongelmaiset ja pelottavasti käyttäytyvät aikuiset ovat keskeinen nuoria huolettava turvallisuuskysymys. Teemasta keskustelleet nuoret olivat pohtineet myös alueiden kehitystä. Keskusteluissa nousee esille virkavallan rooli. Virkavaltaan, poliiseihin ja vartijoihin kohdistuu kahtalaisia huolenaiheita ja nuoria pelottaa, ettei poliiseja ole tarpeeksi liikenteessä. Toisaalta huolena on poliisin toiminnan välinpitämättömyys.

Nuorilta löytyy lukuisia kehittämisehdotuksia kaupungin turvallisuustilanteen parantamiseen. Kehittämisehdotukset ovat luonteeltaan yllättävän konservatiivisia. Nuoret peräänkuuluttavat tiukempaa alkoholipolitiikkaa, alkoholin myynnin ja aniskelun rajoittamista sekä tiukempaa asennoitumista päihteiden väärinkäyttäjiin. Nuoret toivovat myös lisää näkyvää valvontaa. Poliiseja ja vartijoita tarvitaan lisää ja heidän läsnäolonsa pitäisi näkyä enemmän katukuvassa. Nuorten suhteellisen tiukka asennoituminen ei liittynyt vastaajien ikään. Kaiken ikäiset vastaajat toivoivat tiukempaa asennoitumista turvallisuuskysymyksiin. Ehkä nuorten asennoituminen viittaakin turvallisuuden kaipuuseen. Toisaalta toive näkyvästä valvonnasta kuvastaa myös nuorten luottamusta virkavallan toimintaan.

*"Turvallista on
että voi olla kotona
perheen kanssa"*

*"Parannuskeino on enem-
män paikkoja vieroitus-
hoitoihin ja enemmän töitä
suomalaisille ettei tarvitse
myydä huumeita"*

*"Enemmän POLIISEJA!
Ei myytäisi niin paljon
olutta ja alkoholia ja
huumeita!"*

*"Kaikki ihmiset
kohtelisivat toisiaan
kunnolla"*

*"Huolestuttaa turvalli-
suudessa känniläiset ja
huumehörhöt"*

Tunteet ja vuorovaikutus

Tunteet ja vuorovaikutus liittyvät nuorten oikeuteen ja kykyyn ilmaista monenlaisia tunteita. Tarvittaessa nuoret kokevat saavat tukea haastavien tunteiden käsitteilyyn. Työkirjassa tunteita ja vuorovaikutusta tarkastellaan ihmissuhteiden kautta. Kysymys on nuorten mahdollisuuksista sosiaaliseen vuorovaikutukseen läheis- ja vertaissuhteissa.

Ihmissuhteet eli perhe ja kaverit merkitsevät nuorille paljon. Erään ryhmän keskusteluissa ihmissuhteiden on tyhjentävästi määritelty merkitsevä ”kaikkea”. Vastaus kuvaa hyvin, kuinka merkityksellisiä ihmissuhteet nuorille ovat. Hyvät välit perheeseen ja kavereihin määrittävät yksinäisyyden vastakohtaksi. Alakouluikäisten vastauksissa perheen tuen ja huolenpidon rooli korostuu. Yläkouluikäisille tärkeitä ovat kaverit. Yhdessäolo merkitsee heille jakamista ja hauskanpitoa. Ihmissuhteet limittyvät yhteen vapaa-ajan viettämisen kanssa. Kavereiden kanssa hengailaan ja harrastetaan.

Nuoret ovat löytäneet itselleen mieluisaa seuraa paikoista, joissa he viettävät eniten aikaa. Suurin osa keskusteluun osallistuneista kertoo löytäneensä kavereita koulusta. Kavereita on löytynyt myös harrastuksista ja erilaisen ohjatun toiminnan kuten kesäleirien piiristä. Samanhenkistä seuraa voi löytää myös kaupungilla pyöriessä. Kavereihin on tutustuttu rannoilla, puistoissa ja kadulla, eli siellä missä ikätoveritkin viettävät aikaa. Kysymykseen millaiset asiat vaikeuttavat kaverien saamista, nuoret

eivät ole osanneet vastata. Tärkeää on kuitenkin kohdella muita hyvin ja välillä pakottaa itsensä liikkeelle, ettei jää yksin.

Nuoret tunnistavat, että ujous ja sosiaaliset rajoitteet aiheuttavat yksinäisyyttä ja heikentävät hyvinvointia. Kavereiden löytämiseen voi vaikuttaa omalla asennoitumisella ja käytöksellä. Sosiaalisuus, mukaan meneminen ja kohteliaisuus parantavat mahdollisuuksia saada kavereita. Ujompia voidaan tukea rohkaisemalla ja ottamalla mukaan toimintaan. Nuorten mahdollisuuksiin löytää oma paikkansa vertaissuhteissa voidaan vaikuttaa myös luomalla puitteet ja mahdollisuuksia yhteiseen ajanviettoon. Esimerkiksi kouluissa voitaisiin järjestää enemmän ryhmämuotoista toimintaa ja nuorisotaloilla tapahtumia.

"Kaveruus ja ihmissuhteet merkitsevät paljon tukea ja rakkautta"

"Kavereilta saa tukea ja auttaa jos tarvitsee apua"

"Kaveruus on sitä, ettei jää yksin"

"Olla enemmän kaverin kanssa ja pyytää muita mukaan"

"Minulle ne merkitsevät epäyksinäisyyttä"

"Jos on yksinäinen, kaikki unohtuu eikä edes ymmärrä, että on yksinäinen"

Osallistuminen ja vaikuttaminen

Osallistuminen ja vaikuttaminen liittyvät nuorten mahdollisuuksiin toimia yhteiskunnassa ja vaikuttaa itselleen tärkeisiin asioihin. Nuorilla on mahdollisuus toimia toisten hyväksi ja saada toimintaansa tukea tarvittaessa. Osallistuminen ja vaikuttaminen merkitsevät nuorten oikeutta tulla kuulluksi ja kohdelluksi yhteiskunnan täysivaltaisena jäsenenä. Kaikista hyvinvoinnin osa-alueista osallistuminen ja vaikuttaminen herättivät vähiten keskustelua. Aiheesta on keskusteltu määrällisesti vähiten ja vastaukset ovat lyhyitä.

Nuorten vaikutus- ja osallistumismahdollisuudet rajautuvat koulumaailmaan. Nuoret katsovat, että koulua koskevassa päätöksenteossa oppilaskunnalla on valtaa. Nuoret voivat vaikuttaa esimerkiksi koulupihan viihtyisyyteen. Lisäksi nuoret kokevat, että vanhemmat, opettajat, valmentajat tai nuorisotalojen työntekijät voivat ottaa nuorten mielipiteet toiminnassa huomioon. Vastaukset ovat sisällöltään samansuuntaisia vastaajien iästä riippumatta.

Nuorilla on erilaisia keinoja ja tapoja vaikuttaa. Nuoret (13–17-vuotiaat) voivat äänestää esimerkiksi helsinkiläisten nuorten vaikuttamisjärjestelmä Ruudin vaaleissa. Nuoret voivat myös jättää ideoita odottamaan toteuttamista ”pulsseiteinille”. Operaatio Pulssi järjestää nuorille nuorisotalojen toimijoiden yhteistyönä toimintaa ja vaikuttamismahdollisuuksia Helsingissä. Äänestämisen ja ideoiden jättämisen lisäksi keskusteluissa on noussut esille yhteisössä vaikuttamisen mahdollisuus.

Vastaajat eivät kertoneet tarkemmin, mitä yhteisövaikuttaminen heille merkitsee.

Vaikuttamiseen ja vaikutusmahdollisuuksiin liittyy nuorten kokemus siitä, ettei nuorilta useinkaan kysytä mielipidettä asioihin. Nuorten mukaan silloinkin, kun mielipidettä kysytään, jätetään se usein huomioimatta. Myös rahalla nähdään olevan merkitystä ja rahattomuuden arvellaan heikentävän mahdollisuuksia osallistua vaikuttamistoimintaan. Erään ryhmän näkemyksen mukaan aikuiset heikentävät nuorten vaikutusmahdollisuuksia. Ehkä nuorten vähäinen kiinnostus vaikuttamisesta keskustelemiseen voi viitata kokemukseen siitä, etteivät nuoret tule aina kuulluiksi tai kohdelluiksi tasavertaisina aikuisten maailmassa.

*"Välillä voi olla väsynyt,
mutta silti pitää tehdä
asioita"*

*"Annan ideoita
pulsseihin"*

*"Mielipidettä
kysytään mutta ei
oteta huomioon"*

*"Jos nuorilta kysytään mieli-
pide tai parannusehdotuksia,
niitä pitää myös miettiä
vakavissaan"*

*"Ei kuunnella mieli-
piteitä, ei rahaa"*

Yhdenvertaisuus

Yhdenvertaisuus osana hyvinvointia merkitsee, että nuoret saavat osakseen tasa-vertaista ja ihmisarvoa kunnioittavaa kohtelua riippumatta sukupuolesta, rodusta, seksuaalisesta suuntautumisesta tai etnisestä alkuperästä. Yhdenvertaisuus puhutti nuoria toiseksi vähiten kaikista hyvinvoinnin osa-alueista. Yhdenvertaisuus sisältää nuorten käsityksiä yhdenvertaisuudesta ja oikeudenmukaisesta kohtelusta sekä niiden kääntöpuolesta eli syrjinnästä ja epäoikeudenmukaisuuksista. Aihe saattaa olla luonteeltaan arkaluontoinen tai vaikea isommassa ryhmässä keskusteltavaksi.

Yhdenvertaisuus merkitsee nuorille tasavertaista kohtelua laajassa merkityksessä. Yhdenvertaisuus tarkoittaa, että kaikkia tulee kohdella tasapuolisesti ja kaikilla tulee olla yhtäläiset mahdollisuudet esimerkiksi koulutukseen ja terveydenhoitoon. Yhdenvertaisessa maailmassa ketään ei syrjitä tai kiusata.

Nuorilla on havaintoja epäoikeudenmukaisesta kohtelusta tai syrjinnästä. Epäoikeudenmukaista kohtelua on havaittu vapaa-ajalla harrastuksissa ja koulumaailmassa. Koulussa epäasiallinen kohtelu tai syrjintä voi ilmetä koulukiusaamisena. Nuorilla on myös kokemuksia siitä, että opettajat eivät aina kohtele oppilaita tasapuolisesti, vaan suosivat toisia toisten ollessa silmätikkuna. Maahanmuutto- tai pakolaistaustan ajateltiin myös altistavan epäoikeudenmukaiselle kohtelulle ja syrjinnälle.

Keskustelijoiden ikäero näkyi vastausten sisällössä. Nuoremmat vastaajat liittivät vastauksensa koulussa tai kotona kohdattuun epäoikeudenmukaiseen kohteluun ja yksilötason kokemuksiin. Yläkouluikäisten puheissa syrjintä ja epäoikeudenmukainen kohtelu viittasivat yhteiskunnallisiin ilmiöihin. Erään ryhmän lakoninen kommentti on kuvaava: ”yhdenvertaisuus ei aina toteudu yhteiskunnassa”.

Nuoret eivät kuitenkaan jää neuvottomiksi epäoikeudenmukaisen kohtelun edessä. Keskusteluissa nousee esiin toive kaikkien yhdenvertaisista mahdollisuuksista. Yhdenvertaisuutta voidaan edistää omalla toiminnalla, kuten puuttumalla epäasialliseen kohteluun, näyttämällä esimerkkiä ja ottamalla kaikki tasapuolisesti mukaan. Aikuisille tai opettajille voi myös kertoa epäasiallisesta kohtelusta tai syrjinnästä. Laajemmin yhdenvertaisuutta nähdään edistävän esimerkiksi hyväntekeväisyysjärjestöt kuten Unicef.

”Ei syrjitä ketään”

”Kohdellaan muita, kuten halutaan itseä kohdeltavan. Ei jätetä ketään yksin. Kaikki ovat yhtä arvokkaita ja kaikkia kohdellaan tasa-arvoisesti samalla tavalla.”

”Kaikki voivat tehdä samoja asioita”

”Kaikilla pitäisi olla tasavertaiset mahdollisuudet”

”Rasismi aiheuttaa häirintää”

”Joitakin vieläkin kiusataan esim. ulkonäöstä, ajatuksista, tekemisistä”

Luonto ja kestävä kehitys

Luontoa ja kestäväää kehitystä on tarkasteltu nuorten luontosuhteena. Suhde luontoon tarkoittaa mahdollisuutta olla luonnossa ja kokea luonnon monimuotoisuus. Teemasta olivat keskustelleet lähinnä alakouluikäiset vastaajat. Työkirjan viimeinen teema sisältää työkirjan kaikkein konkreettisimmat kysymykset. Alakouluikäisten vastaajien kanssa on voinut olla helpompi keskustella, kun keskustelua johdattelevat kysymykset eivät ole monitulkintaisia tai sisällä vaikeita käsitteitä.

Helsinkiläisnuorilla on monenlaisia mahdollisuuksia viettää aikaa luonnossa. Lähi-seuduilta vastaajat kuvailevat löytyvän metsiä, puistoja, peltoja, kallioita ja rantoja. Erikseen mainittuja paikkoja ovat esimerkiksi Fallkulla, Korkeasaari, Suomenlinna, Haltialan tila ja Keskuspuisto. Nuoret kertovat käyvänsä luonnossa muun muassa kävelemässä, retkeilemässä, pyöräilemässä, kiipeilemässä ja vaeltamassa. Luonto mahdollistaa myös harrastamisen, kuten geokätköilyn ja kalastuksen. Toisaalta kaikki nuoret eivät halua viettää aikaa luonnossa.

Nuorten mahdollisuuksia viettää aikaa luonnossa heikentävät erilaiset tekijät. Osa vastaajista kokee, ettei heidän lähialueiltaan löydy mahdollisuuksia liikkua luonnossa, sillä lähistöllä ei ole luontoalueita, kuten metsiä tai niittyjä. Kaupunkimaisen rakentamisen ajatellaan rajaavan mahdollisuuksia viettää aikaa luonnossa, sillä metsät väistyvät talojen ja kauppakeskusten tieltä. Kaupunkilaisnuoret, jotka asuvat kaukana luonnontilassa olevilta alueilta, nähdään tarvitsevan enemmän

tukea viettääkseen aikaa luonnossa. Nuoria vaivaa myös kiire. Koulu, läksyt ja harrastukset haukkaavat niin ison osan arjesta ja ajan viettäminen luonnossa ei aina ole mahdollista. Osa nuorista valitsee mieluummin vapaa-ajallaan pelaamisen luontoaktiviteettien sijaan.

Nuorilla on ehdotuksia siihen, kuinka mahdollisuuksia viettää aikaa luonnossa voitaisiin parantaa. Radikaaleimmat ideat lähtevät liikkeelle rakennetun ympäristön purkamisesta ja luonnontilaan palauttamisesta. Maanläheisempiä ovat ehdotukset matalan kynnyksen luontotoiminnan järjestämisestä ja yhdessä luontoon tutustumisesta. Oppitunteja voitaisiin esimerkiksi järjestää enemmän ulkona tai lähteä luokan kanssa retkelle. Luontoa voidaan myös rakentaa osaksi kaupunkiympäristöä. Useat keskustelijat ovat toivoneet enemmän puistoja, jolloin luonto olisi lähellä myös kaupungissa. Nuorten mahdollisuuksia viettää aikaa luonnossa voidaan edistää myös karsimalla velvollisuuksia. Lyhyemmät koulupäivät ja treenien harventaminen vapauttaisivat aikaa esimerkiksi luonnossa oleilulle. Nuorten suhdetta luontoon kuvaavat hyvin nuorten toiveet säilyttää ja suojella luontoa.

"Luontoa ei voi koskaan olla liikaa"

"Jokainen kaadettu puu pitäisi korvata uudella jonnekin toisaalle"

"Pitäisi suojella enemmän luontoa ja eläimiä."

"Kaupunki jättäisi metsät, puut ja kasvit rauhaan"

"Puhelimet vievät ajatuksen pois luonnosta ja sen takia ei olla enää paljon ulkona"

"Hiljaista luontoa vaikea löytää"

Kokemusten ytimessä

- Nuoret tiedostavat, että omalla toiminnalla on vaikutusta sekä hyvinvointiin että tulevaisuuden mahdollisuuksiin. Terveellisten elämäntapojen, riittävän levon ja hyvien ihmissuhteiden nähdään edistävän hyvinvointia.
- Tulevaisuudelta halutaan vakautta. Opintomahdollisuudet, työ ja vakaa toimeentulo kuuluvat nuorten tulevaisuuden haaveisiin. Nuoret näkevät, että tavoitteiden saavuttamisessa auttaa ahkeruus, harrastaminen, opinnoissa menestyminen, riittävät työmahdollisuudet ja verkostoituminen.
- Ihmissuhteet eli hyvät välit perheeseen ja kavereihin ovat nuorille tärkeitä. Turvallisudentunne on yhteydessä hyviin ihmissuhteisiin. Perheen ja kavereiden tuki auttaa eteenpäin elämässä.
- Aineistosta välittyy nuorten kokema kiireen tuntu. Koulu ja harrastukset vievät aikaa ja tärkeitä loppuelämään vaikuttavia valintoja on tehtävä jo varhaisessa vaiheessa.
- Turvattomuus puhuttaa nuoria. Päihtyneet ja arvaamattomasti käyttäytyvät aikuiset koetaan pelottaviksi. Turvattomuus tiivistyy tietyille alueille. Asemien seutu mainitaan useita kertoja.
- Turvattomuuteen puuttumiseen toivotaan tiukempaa kontrollia, lisää valvontaa ja kireämpää alkoholipolitiikkaa.
- Riittävät taloudelliset resurssit tukevat nuorten osallisuutta laajassa merkityksessä. Esimerkiksi julkisen liikenteen kalliit lippujen hinnat voivat johtaa siihen, että nuoret jäävät lähiöihin jumiin ja nuorille suunnatun toiminnan tavoittamattomiin. Kaikilla nuorilla ei välttämättä ole varaa harrastaa ja viettää vapaa-aikaa haluamallaan tavalla.

6 NUORTEN TUEN TARVE

Nuorten tarvitsema tuki ja palvelut ovat kokemustietoaineiston läpäisevä teema. Osin se johtuu työkirjan kysymyksenasettelusta, jossa kaikilla hyvinvoinnin osa-alueilla kysytään, millaista tukea nuoret tarvitsevat kykyjen ja taitojen kasvattamisen tueksi. Toimintamahdollisuuksien teoriassa katsotaan, että yhtäläiset mahdollisuudet eivät riitä, vaan tarvitaan kykyjä hyödyntää mahdollisuuksia (Nussbaum 2006). Hyvinvointi syntyy yksilön taidoista, kyvyistä ja valmiuksista käyttäen mahdollisuuksia, joita ympäristö tarjoaa.

Joskus nuoret tarvitsevat tukea ja opastusta siihen, että osaavat ottaa omat taidot ja kyvyt käyttöön sekä kehittää niitä. Yhteiskunnallisilla toimenpiteillä, kuten palveluilla, voidaan tukea yksilöiden toimintavalmiuksia (Björklund & Sarlio-Siintola 2010, 37). Hyvinvointiteemojen yhteydessä käydyistä keskusteluista ilmenee, että nuorten näkemyksen mukaan kaikilla ei ole tasavertaisia mahdollisuuksia tai kykyjä mahdollisuuksien hyödyntämiseen.

Hyvinvointiin liittyvien teemojen yhteydessä käydyistä keskusteluista nousee esille neljä ryhmää, joiden nuoret ajattelevat tarvitsevan erityistä tukea hyvinvointiinsa. Nämä ryhmät ovat vammaiset tai sairaat, maahanmuuttajataustaiset, yksinäiset tai syrjäänvetäytyvät ja syrjäytymisvaarassa olevat ”ongelmanuoret”. Näiden tukea tarvitsevien nuorten hyvinvointi voi olla heikentynyt yksilön omien valmiuksien puutteiden vuoksi tai liittyä laajemmin heidän toimintaympäristöönsä.

Nuoret tiedostavat, että hyvinvointia ja tulevaisuuden mahdollisuuksia edistetään omalla toiminnalla. Samalla kuitenkin nähdään, että kaikilla ei ole samanlaisia toimintamahdollisuuksia ja -kykyjä. Vajaa toimintakyky on keskeinen hyvinvointia heikentävä tekijä. Vammaisten ja sairaiden vajaa toimintakyky voi johtaa siihen, etteivät esimerkiksi kaikki opiskelupaikat, ammatit tai ylipäätään itsenäisyys ole mahdollisia siinä määrin kuin terveille. Liikkumista haittaavat vammat voivat rajoittaa mahdollisuuksia, sillä esimerkiksi pyörätuolilla ei pääse kaikkiin paikkoihin.

Maahanmuuttaja- ja pakolaistaustaisten koetaan tarvitsevan enemmän tukea. Toimintakykyä haittaavaksi tekijäksi mainitaan useissa yhteyksissä kielitaito. Tukea ja apua voi olla vaikea saada, jos ei osaa kieltä. Palveluissa asioiminen ja opiskelu ovat hankalaa, ellei mahdotonta, ilman kielitaitoa. Yhdessä vastauksessa mainitaan, että nuoret voivat jäädä ilman tarvitsemaansa tukea, jos vanhemmat eivät osaa kieltä. Maahanmuuttajataustaisten nuorten turvaverkot voivat olla siis monella tapaa hauraita. Ilman riittäviä palveluita ja kielitaitoa voi olla vaikea saada apua virallisilta tahoilta ja perheen tukikin voi vieraassa ympäristössä olla riittämätöntä.

Nuorille läheiset ihmissuhteet ovat merkityksellisiä. Läheiset välit perheeseen vahvistavat turvallisuudentunnetta. Oman paikan löytäminen vertaisuuksissa tukee nuorten osallisuutta ja harrastamista. Samansuuntaisia tuloksia saatiin vuoden 2016 nuorten havainto- ja haastattelututkimuksessa (Nuha 2016), jossa nuoret määrittivät itselleen tärkeimmiksi asioiksi perheen ja kaverit. Ei olekaan

yllättävää, että yksinäiset nuoret tarvitsevat enemmän tukea. Yksinäisiltä, ujoilta tai syrjäänvetäytyviltä nuorilta saattaa puuttua sosiaalisia taitoja ja uskallusta lähteä mukaan yhteiseen toimintaan tai kokeilla uusia harrastuksia. He saattavat jäädä vaille mahdollisuuksia harrastaa tai löytää oma paikkansa vertaissuhteissa.

Toisaalta seura voi olla myös vääränlaista. Huonoihin porukoihin ajautuminen voi heikentää nuorten mahdollisuuksia monella tapaa. Nuoret puhuvat syrjäytymisvaarassa olevista tai syrjäytyneistä ”ongelmanuorista”, jotka eivät saa tarvitsemaansa tukea kotoa tai kaverisuhteista. Kaverit voivat painostaa tai kannustaa huonoihin valintoihin, kuten päihdekokeiluun ja rikollisuuteen. Vanhemmat saattavat olla kyvyttömiä huolehtimaan lapsistaan. Esimerkiksi nuoret mainitsevat alkoholistien lapsien olevan vaarassa syrjäytyä. Syrjäytymisvaarassa olevien nuorten oireilu esimerkiksi koulunkäynnin keskeyttäminen ja itsen kannalta vahingolliset valinnat johtavat tuen tarpeeseen.

”Jos liikkuu väärissä piireissä, ei käy koulua eikä väliä mistään niin hyvinvointi saattaa kärsiä paljon”

”Ne kenellä ei ole sitä tukiverkosta. Jos kotoa ei tule mitään vaihtoehtoja ja mahdollisuuksia tueksi.”

Nuoret eivät kuitenkaan jää neuvottomiksi, vaan määrittelevät millaisia nuorten tarvitsemat palvelut ja tuki voisivat olla. Nuoret luonnehtivat tukea yleisellä tasolla, eivätkä päädy suoranaisesti vastaamaan edellä esitettyihin hyvinvointia heikentäviin näkökohtiin. Nuorten ajattelussa tuki on luonteeltaan arkista ja konkreettista. ”Nuoret tykkäävät yksinkertaisesta” luonnehditaan eräässä vastauksessa. Palveluiden toivotaan löytyvän läheltä ja olevan helposti lähestyttäviä ”matalan kynnyksen paikkoja”. Palveluiden sisältöihin toivotaan konkreettisuutta: Neuvot ja asiointi olisivat aidosti tuloksellisia ja johtaisivat eteenpäin. Nuoret toivovat esimerkiksi selkeitä ohjeita hakemusten täyttämiseen ja siihen, millaisiin toimenpiteisiin heidän pitäisi hakeutua. Nuorten kokemuksen mukaan tärkeät elämän ja arjen hallinnan taidot jäävät koulussa vähälle käsittelylle. Nuorille suunnattuihin palveluihin kohdistuu kahtalaisia odotuksia. Nuoret toivovat saavansa mahdollisuuden itsenäistymiseen, mutta myös tarvittaessa tukea ja apua.

”Elämisen taidot, niitä ei opiskella koulussa”

”Nuoret tarvitsevat kannustamista”

”Palvelu, joka tuottaisi tulosta”

”Työntekijät työkkärissä saa huonoa palautetta, ei riitä että pelkästään saa tulostetun paperin”

”Respassa saa apua, esim. miten työhakemus ja cv tehdään”

”Monik ry:stä sai tietoa työpaikoista ja työllistyi.”

”Palvelut joita nuoret tarvitsevat; Ohjaamo, Respa, työkkäri, terveysasema”

Tiedonsaannin merkitys nousee esille useissa puheenvuoroissa. Nuorille suunnattuja palveluita ja tietoa on verkossa enemmän kuin koskaan. Silti aineistosta välittyvä tieto, että diginatiiveiksi kutsutut nuoret ja sähköiset palvelut eivät kohtaa. Havain-

nolle ei löydy yksiselitteistä syytä. Nuorten kokemuksen mukaan tietoa on vaikea löytää, eivätkä he osaa sitä välttämättä etsiäkään. Nuorisotutkija Sanna Aaltonen (2016) nostaa esille kielellisen sensitiivisyyden merkityksen. Nuorten ja palveluiden kieli eivät välttämättä kohtaa. Nuoret saattavat hakea apua pahaan oloon erilaisin ilmaisuin, kuin asiat on palveluissa sanoitettu. Kieleen ja ilmaisuun liittyvän herkkyyden ohella Aaltonen peräänkuuluttaa nuorten systemaattista osallistamista ja kuulemista palveluiden suunnittelussa ja järjestämisessä. Nuorisolähtöisellä otteella voidaan paremmin selvittää syitä sille, miksi nuoret eivät löydä tietoa tai palveluita verkossa. Nuorten kokemukseen tiedonsaannin vaikeudesta on syytä suhtautua vakavasti. Hyvistäkään palveluista ei ole hyötyä, jos nuoret eivät löydä niitä.

"Yläasteen jälkeen; mitä sä teet? mitä sä teet jos sä et pääse... koulussa pitäisi saada tukea tähän. Mistä saisi tietoa, ettei tarvitse itse lähteä miettimään"

"Tieto että tällaisia on, että nuoret saisi näistä enemmän tietoa"

"Ei tällaisia paikkoja (ohjaamo) osaa edes itse etsiä. Googlesta ei osaa edes hakea. Ei ole tietoa näistä nettisivuistakaan, eikä siis käytössä."

"Vaikka palveluita on, tiedottaminen on heikkoa, pitää olla aktiivinen, että ne löytää."

Suurella osalla helsinkiläisnuorista menee hyvin. Omat mahdollisuutensa hyvinvointiin nuoret arvioivat yleisesti hyviksi, varsinkin heidän tärkeiksi määrittelemissään asioissa. On kuitenkin tärkeä ottaa huomioon marginaaliin jäävät nuoret. Hyvinvointia heikentävät tekijät kasautuvat samoille nuorille. Esimerkiksi maahanmuuttajataustaiset nuoret eivät välttämättä pääse opiskeluihin kiinni puutteellisen kielitaidon vuoksi. Heikko koulutustausta vaikuttaa työllistymismahdollisuuksiin ja sitä kautta käytettävissä oleviin taloudellisiin resursseihin. Kielitaidon puute voi myös näkyä vaikeutena tutustua uusiin ihmisiin ja muodostaa ihmissuhteita. Toimintamahdollisuuksien kapeutuminen rajaa nuoren valinnanvaraa ja tulevaisuuden näköaloja. Nuorten palveluissa tulisikin huomioida nuorten elämäntilanne kokonaisvaltaisesti, kuten yhden ryhmän keskustelussa todetaan: "nuoret ovat erilaisia". Nuorten eriytyvät elämäntilanteet pakenevat standardiratkaisuja.

7 NUORTEN TERVEISET PÄÄTTÄJILLE

Aineistosta ilmenee, että vaikuttaminen ja osallistuminen ovat herättäneet vähiten keskustelua. Nuorten vaikuttamisesta tiedetäänkin, että ymmärrys ja kiinnostus politiikkaa ja päätöksentekoa kohtaan kasvavat iän myötä (Keskinen 2012, 116). Vastaajien ikä vaikuttanee kiinnostuksen kohteisiin ja siihen, mistä nuoret ovat halunneet keskustella. Suurin osa vastaajista on suhteellisen nuoria eli ala- ja yläkoulukäisiä. Vähäinen keskustelu ei kuitenkaan tarkoita, etteivät nuoret haluaisi vaikuttaa. Vaikuttamismahdollisuuden nuorille tarjoavassa viestejä päättäjiille -osiossa on eniten vastauksia, vaikka vastaajia ei määrällisesti osallistunutkaan eniten (124 nuorta). Eräs ryhmänvetäjä kuvaili mahdollisuuden vaikuttaa innostaneen nuoria keskusteluun. Suora yhteys päättäjiin tuntui nuoria puhuttelevalta vaikuttamistavalta. Keskeinen aineistosta välittyvä toive on, että nuoria kuultaisiin ja heidät mielipiteensä otettaisiin aidosti huomioon.

"Me saisimme päättää asioista enemmän"

"Lisää Vaikuttamista"

Vaikuttamisen mahdollisuus on nuorten mielestä tärkeä. Usein mielikuva vaikuttamisesta palaa perinteiseen demokratiakäsitykseen ja siihen liittyviin poliittisiin vaikutusmahdollisuuksiin, kuten äänestämiseen ja puoluepoliittiseen toimintaan. Nuorten vaikuttamistavat ovat moninaisempia kuin perinteinen käsitys antaa ymmärtää. Esimerkiksi Nuorten hyvinvointikertomuksen yhteiskunnallista aktiivisuutta kuvaavan indikaattorin mukaan nuorten keskeisimmät vaikuttamistavat liittyvät kulutusvalintoihin sekä yhteisöissä ja verkossa vaikuttamiseen (www.nuortenhyvinvointikertomus.fi). Nuorten aktiivisuudesta ja vaikuttamisesta tiedetään, että yhteiskunnallinen osallisuus on kasautuvaa. Yhteen toimintamuotoon osallistuminen lisää todennäköisyyttä sille, että on aktiivinen muutoinkin. (Paakkunainen & Myllyniemi 2007, 17.) Tämän vuoksi onkin tärkeää tavoittaa myös sellaisten nuorten näkemyksiä, jotka eivät ole aktiivisia nuorille suunnatussa vaikuttamistoiminnassa.

Nuorilla on paljon sanottavaa päättäjiille. Muutamia teemoja nousivat toistuvina esille viesteistä. Koulusta puhutaan nuorten työpaikkana ja onkin luonnollista, että kouluun liittyvät asiat herättivät keskustelua. Nuoret kokevat koulupäivät pitkiksi. Nuorten toiveissa on, että koulu alkaisi myöhempään ja päivät olisivat lyhyempiä. Koulupäivien sisältöön kaivataan muutosta. Opetukseen toivotaan toiminnallisuutta ja valinnaisuutta, kuten mahdollisuutta suuntautua enemmän itseä kiinnostaviin oppiaineisiin kuten liikuntaan. Sama toive valinnanvapaudesta koskee laajemminkin nuorten elämää. Nuoret haluavat mahdollisuuden tehdä omannäköisiään ratkaisuita tulevaisuuden suhteen ilman paineiden luontia.

Taloudelliset mahdollisuudet nousivat esille useissa viesteissä. Vapaa-ajan viettäminen ja harrastaminen ovat nuorille tärkeitä mahdollisuuksia. Harrastaminen voi olla kallista ja toivotaan monipuolisia ja kohtuuhintaisia harrastusmahdollisuuksia ja -paikkoja. Helsingissä julkisen liikenteen lippujen hinnat ovat monelle iso menoerä. Ratkaisuksi ehdotetaan esimerkiksi ilmaisia koulumatkalippuja ja nuorille suunnattua toimintaa muuallekin kuin keskustan alueelle.

Nuorten toiveet palaavat viestien perusteella arkisiin asioihin ja mahdollisuuksiin. He eivät ainoastaan valita asioiden nykytilasta, vaan tarjoavat ratkaisu- ja muutoskehdotuksia. Viesteissä tiedostetaan Helsingin vaikea asuntotilanne ja pitkät jonot kohtuuhintaisiin vuokra-asuntoihin. Erityisen vaikea tilanne on itsenäistyvien nuorten kannalta. Nuoret näkevät keinoksi puuttua vaikeaan asuntotilanteeseen esimerkiksi kaupungin omat nuorille suunnatut asunnot. Nuoret haluavat päästä mukaan työelämään. Työelämään pääsyä helpottaisi, jos nuorille olisi tarjolla enemmän työpaikkoja ja työmahdollisuuksia. Esimerkiksi kesäseteliä toivotaan käyttöön muillekin luokka-asteille kuin 9.-luokkalaisille.

Omin sanoin: Nuorten viestejä päättäjille

"Nuoret haluavat liikkua ja pitää itsensä terveenä"

"Nuoria kunnioitettaisiin samalla tavalla kuin aikuisia"

"Koulu alkaa liian aikaisin."

"Nuoret ovat vapaamielisiä ja riehakkaita. Koulupäivät lyhyemmiksi."

"Kouluruokailussa olisi eri vaihtoehtoja ja monipuolisempia ruokia."

"Kouluihin tabit kun kaikilla ei ole älypuhelimia"

"Ilmaiset bussiliput, kun tulet kouluun."

"Bussiliput ovat liian kalliita"

"Nuorille liikkuminen on tärkeää ja liikuntamahdollisuudet"

"Oppilaille ei anneta oman valinnan mahdollisuutta, opinto-ohjaaja antaa vaihtoehtot."

"Tehtäisiin selväksi ettei tarvitse tietää, ei olisi niin paljon paineiden luontia."

"Syrjäytyminen on ihan liian helppoa."

"Opintolaina systeemi on tyhmä, pakotetaan hakemaan opintotukea. Opintotuki on pienempi kuin toimeentulotuki"

"Kaupungilla voisi olla ihan omat nuorisoasunnot."

"Kesäseteli kaikille yläkouluikäisille, ei vaan 9-luokkalaisille."

"Harrastuksien hinnat pitäisi ottaa huomioon, että kaikilla olisi mahdollisuus harrastaa haluamaansa lajia."

"Enemmän harrastusmahdollisuuksia vähävaraisille"

"Enemmän rohkaisua unelmien toteuttamiseen"

8 YHTEENVETO JA POHDINTAA

Yleisesti helsinkiläiset nuoret kokevat mahdollisuutensa hyvinvointiin riittäviksi. Nuorten kokemuksissa vapaa-aika ja ihmissuhteet kietoutuvat tiiviisti yhteen. Nuorten mukaan heillä on hyvin mahdollisuuksia omannäköiseen vapaa-aikaan, erilaisiin harrastuksiin, hauskanpitoon ja vapaaseen oleiluun.

Suurella osalla nuorista on riittäviä taitoja kavereiden löytämiseen ja ihmissuhteiden solmimiseen. He ovat löytäneet kavereita koulusta, harrastuksista ja kaupungilla pyöriessään. Hyvinvointikertomuksen ystävät -indikaattorin mukaan yhdeksällä nuorella kymmenestä on yksi tai useampi läheinen ystävä, jonka kanssa he voivat keskustella luottamuksellisesti omista asioistaan (www.nuortenhyvinvointikertomus.fi). Ihmissuhteista kumpuaa myös nuorten turvallisuuden kokemus. Perhe ja kaverit tukevat silloin, kun omat edellytykset eivät tahdo riittää. Vapaa-aika on nuorille merkityksellistä, sillä perheen ulkopuolisissa ystävyysuhteissa nuoret oppivat myöhemmin elämässä tarvittavia ihmissuhdetaitoja. Vapaa-aika liittyy nuorten mahdollisuuteen luoda ystävyysuhteita ja verkostoitua, kehittää omaa identiteettiä ja oppia itsenäistymisessä tarvittavia taitoja. (Helve 2009, 253.)

Nuorten kokemuksista välittyy positiivinen käsitys toimijuudesta. He näkevät oman toimintansa vaikuttavana ja heillä on kykyä ottaa vastuuta elämästään ja hyvinvoinnistaan. Nuorten mukaan fyysistä ja psyykkistä hyvinvointia ylläpidetään ja edistetään hyvillä elämäntapavalinnoilla, kuten syömällä terveellisesti, liikkumalla, nukkumalla riittävästi ja huolehtimalla sosiaalisista suhteista. Tulevaisuuteen nuoret suhtautuvat suhteellisen luottavaisesti ja realistisesti. Aktiivinen toimijuus näkyy myös nuorten näkemyksissä siitä, kuinka he voivat edistää tulevaisuuden tavoitteiden saavuttamista. Esimerkiksi opinnoista valmistumisessa ja työ- tai opiskelupaikan löytämisessä auttaa ahkeruus, harrastuneisuus ja verkostoituminen. Nuorten kokemuksista välittyy luottamus omia taitoja ja kykyjä kohtaan sekä tieto siitä, että heillä on ympärillään ihmisiä, joilta he tarpeen tullen saavat apua ja tukea.

Aktiivinen toimijuus edellyttää toimintakykyä. Hyvinvointia heikentävät tekijät liittyvät nuorten näkemyksen mukaan usein toiminnallisiin valmiuksiin. Kaikilla nuorilla ei ole yhtäläisiä kykyjä tai taitoja hyödyntää ympäristön tarjoamia mahdollisuuksia. Vähemmistöryhmät, kuten vammaiset ja maahanmuuttajat, ovat muita heikommilla. Vammaisten heikommalla kognitiivisilla kyvyillä tai vammaisuuden aiheuttamat fyysiset haitat voivat kaventaa mahdollisuuksia. Maahanmuuttajataustaisten nuorten huono kielitaito voi heikentää heidän kykyään toimia vieraassa kulttuurissa ja ympäristössä. Osattomuus, kuten harrastamattomuus, kouluttamattomuus ja pahimmillaan ulkopuolisuus palveluista (ks. esim. Kiilakoski 2007) koskettavat useammin vähemmistöjä. Osattomuuden lisäksi tiedetään, että maahanmuuttajataustaiset ja vammaiset kohtaavat enemmän kiusaamista ja syrjintää kuin enemmistöön kuuluvat ikätoverinsa. (Lepola 2015.)

Nuorten keskusteluissa enemmän tukea tarvitsevista ryhmistä esille nousivat yksinäiset tai syrjäanvetäytyvät nuoret, joilta puuttuu sosiaalisia taitoja ihmissuhteiden

muodostamiseen. Hyvinvointikertomuksen ystävät -indikaattorin mukaan yksi nuori kymmenestä jää vaille läheisiä ystäviä (www.nuortenhyvinvointikertomus.fi). Nuorten yksinäisyys ilmiönä liitetään usein kokemukselliseen yksinäisyyteen. Ympäristöllä on paljon ikätovereita ja sosiaalinen media hallussa, mutta silti jäädytään ilman kavereita (Högnabba ym. 2015, 26). Arjessa vertaissuhteet ovat nuorille keskeisiä kaikessa toiminnassa. Vertaisryhmiin kuulumisen kautta määritellään identiteettiä ja omaa paikkaa maailmassa. (Korkiamäki 2014.) Yksin jääviltä puuttuu vertaissuhteiden lisäksi mahdollisuus tunneperäiseen yhteyteen ikätovereiden kanssa ja kokemus paikantumisesta. Yksinäisyys vaikuttaa nuorten elämään monin tavoin. Kouluterveyskyselyn vuoden 2015 tulosten mukaan yksinäiset nuoret kokevat terveydentilansa huonommaksi ja kärsivät ikätovereitaan useammin ahdistuneisuudesta. He myös harrastavat vähemmän liikuntaa ja heillä on enemmän fyysisistä oireilua, kuten päänsärkyä, väsymystä ja ärtyneisyyttä. (Halme ym. 2015.)

Kaikista hyvinvointiteemoista nuoret olivat puhuneet eniten turvallisuudesta. Keskustelut turvallisuuden temasta liittyivät turvattomuuden kokemuksiin ja turvattomuutta aiheuttaviin tekijöihin. Nuoret ovat myös arvioineet turvallisuuteen liittyvät mahdollisuudet aiempaa tärkeämmiksi. Nuorten mukaan turvattomuuden kokemusta aiheuttivat eniten päihtyneet ja arvaamattomasti käyttäytyvät aikuiset. Samansuuntaisia tuloksia saatiin myös lähiöprojektin asukaskyselyn yhteydessä, jossa nuoret kertovat alkoholismista ja siihen liittyvän häiriökäyttäytymisen näkyvän asuinalueillaan (Kajosaari 2015).

Nuoret olivat keskustelleet myös aktiivisesti siitä, kuinka turvattomuuteen tulisi puuttua. Turvallisuuden kaipausta kuvaa hyvin, että nuoret ovat valmiita kiristämään nykyistä alkoholipolitiikkaa ja toivovat tiukempaa valvontaa. Turvallisuus on ajankohtainen aihe, jota on käsitelty paljon esimerkiksi turvanpaikanhakijoista käytävän keskustelun yhteydessä. Aiheen ajankohtaisuus voi vaikuttaa siihen, että teema on herättänyt paljon keskustelua ja kiinnostanut nuoria. Nuorten hyvinvointikertomuksen vuoden 2015 katsauksessa arvioidaan nopeiden muutosten ja yhteiskunnallisen ilmapiirin kiristymisen esimerkiksi vihapuheena ja lisääntyneenä ääriajatteluna haastavan nuorten luottamusta ja turvallisuuden kokemusta (Högnabba ym. 2015, 22).

Vapaa-aika ja harrastaminen ovat nuorille tärkeitä. Nuorten näkemyksen mukaan heikkomat taloudelliset resurssit voivat kaventaa nuorten valinnanvaraa harrastuksissa ja vapaa-ajan viettämisessä. Taloudellisista resursseista nuoret puhuvat rahattomuutena, eivät köyhyytenä. Rahattomuus voi vaikeuttaa itsenäistymistä kuten omilleen muuttamista. Kysymys on resurssinäkökohtia laajemmasta kokemuksesta. Kaikilla nuorilla ei ole samanlaisia osallistumis- tai itsenäistymismahdollisuuksia kuin ikätovereilla. Hyvinvointikertomuksen indikaattorien perusteella nuoret ovat muita helsinkiläisiä useammin toimeentulotuen piirissä sekä muodostavat merkittävän osan kaikista asunnottomista ja epävarman asumisen piiriin kuuluvista (www.nuortenhyvinvointikertomus.fi). Toisaalta nuorten heikko taloudellinen tilanne ja asunnottomuus ovat usein ohimeneviä elämänvaiheita. Huolta herättää niiden nuorten tilanne, joille asunnottomuus tai heikko taloudellinen tilanne muodostuvat pysyviksi tulevaisuudennäkymiksi.

Ihmissuhteiden tärkeys on nuorten kokemuksista läpäisevä teema. Vanhemmat ja kaverit määriteltiin keskeisiksi tukijoiksi miltei kaikilla hyvinvoinnin osa-alueilla. Nuorten kokemusten mukaan kaikki eivät välttämättä saa kotoaan tarvitsemaansa tukea. Kodin ilmapiiri voi olla välinpitämätön tai suorastaan haitallinen. Perheellä voi olla erilaisia taloudellisia tai sosiaalisia ongelmia. Perheen ja lapsuudenkodin olosuhteet voivat heijastua pitkälle aikuisikään. Vuonna 1987 syntyneitä helsinkiläisnuoria koskevassa tutkimuksessa on selvinnyt, että kasvuolosuhteet voivat heikentää nuorten koettua psyykkistä ja fyysistä terveyttä. Tutkimuksesta käy ilmi, että pahoinvointitekijöillä on taipumus kasautua samoille nuorille ja ne ovat luonteeltaan periytyviä. (Haapamäki ym. 2014.)

Nuorten kokemuksista on tunnistettavissa hyvinvointia tukevia ja heikentäviä tekijöitä. Hyvinvointia suojaavat nuoren toimintakyky, sosiaaliset verkostot, turvallisuus ja riittävät taloudelliset resurssit. Hyvinvointia suojaavat tekijät limittyvät toisiinsa. Esimerkiksi nuoren toimintakyky voi edistää sosiaalista elämäntapaa ja kavereiden löytämistä, jolloin hänen sosiaaliset verkostonsa ovat laajempia ja mahdollisuutensa saada tukea lähipiiristä paranevat. Hyvinvointia heikentävät nuorten kokemuksissa vajaa toimintakyky, puutteet sosiaalisissa verkostoissa, turvattomuus ja heikot taloudelliset resurssit. Puutteet sosiaalisissa verkostoissa voivat viitata nuorten yksinäisyyteen tai siihen, että seurassa nuori ajautuu ei-toivotuille teille tai perheen tuki on riittämätöntä.

On hyvä muistaa, että useammankaan hyvinvointia heikentävän tekijän kasautuminen saman nuoren elämään ei välttämättä merkitse syrjäytymistä tai edes kokemusta huono-osaisuudesta suhteessa muihin. Nuoret eivät ole keskenään yhtenäinen ryhmä. Vammainen nuori voi olla aikaansaava kansalaisaktivisti tai maahanmuuttaja työn vuoksi Suomeen muuttanut. Nuorilla voi olla valtavasti kykyjä selvitä elämässä eteenpäin kohtaamistaan vastoinkäymisistä huolimatta. Nuoren määrittäminen syrjäytymisvaarassa olevaksi voi tuottaa nuorella aseman tai leiman, josta nuori ei edes tunnista itseään.

Nuorten luokitteluun tuen tarpeessa oleviksi ei ole ongelmattonta. Keskusteluissa palveluista nuoret toivovat matalan kynnyksen palveluita, joihin olisi helppo mennä. On aiheellista kysyä kokevatko nuoret nykyiset palvelut hankaliksi tai leimaaviksi? Toisaalta helposti lähestyttävät palvelut voivat viitata myös siihen, että nuorten kokemuksen mukaan palveluita ja tietoa palveluista on vaikea löytää. Vaikka nuoret ovatkin kuin kotonaan verkossa, on heidän vaikea tavoittaa tietoa, mistä löytyisi apua. Nuoret toivovat palveluiden sisältöön muutoinkin konkreettisuutta, he haluavat selkeää ohjeistusta miten toimia erilaisissa tilanteissa. Nuoret näkevät myös, että arjen tai ”elämisen taitoja” ei opiskella tarpeeksi koulussa. Koulusta opittuja elämäntaitoja kuvaavan indikaattorin mukaan nuoret kokevat oppineensa hyvin vuorovaikutustaitoja, oppimaan oppimista ja ongelmien ratkaisutaitoja, mutta arkiset taidot, kuten asunnon hakeminen tai raha-asioiden hoitaminen ovat jääneet koulussa vähälle käsittelylle (www.nuortenhyvinvointikertomus.fi).

Vuoden 2016 kokemustietoaaineiston vastaajien jakautuminen eri ikäryhmiin mahdollisti myös ala- ja yläkouluikäisten näkemysten vertailun. Keskeisimmät erot ala- ja yläkoululaisten näkemysten välillä liittyvät siihen, että iän noustessa nuorten suhtautuminen tulevaisuuteen muuttuu ja perheen ulkopuolisten ihmissuhteiden

merkitys kasvaa. Alakouluikäisten suhtautuminen tulevaisuuteen on luonteeltaan mutkatonta. Ryhmien vastausten mukaan heistä tulee leipureita, insinöörejä tai lakimiehiä. Yläkoululaisille tulevaisuuden tavoitteiden asettaminen on ajankohtaisempaa ja tämä näkyy realismina. Ammattikuvaukset vaihtuvat koulutuspolkujen suunnitteluun ja ihmissuhteet, kuten oman perheen perustaminen, sisältyvät suunnitelmiin.

Nuorten yhteenkuuluvuutta ryhmiin kuvaavan indikaattorin mukaan perhe ja ystäväpiiri ovat kaksi selkeästi tärkeintä ryhmää nuorten elämässä (www.nuorten-hyvinvointikertomus.fi). Ystävien ja kavereiden merkityksen on todettu kasvavan iän myötä (Helve 2009, 251). Nuorten kokemukset ovat samansuuntaisia. Alakouluikäisille perheen merkitys on suurempi: perhe tukee, tarjoaa hoivaa ja huolenpitoa. Vapaa-aikaa vietetään perheen eli vanhempien ja sisarusten kanssa. Yläkouluikäisten vastauksista näkyy itsenäistyminen ja irtautuminen kodin piiristä siten, että kaverit ovat tärkeämpiä. Vapaa-ajalla lähdetään kodin ulkopuolelle ja hengailaan kavereiden kanssa. Ikäryhmien näkemysten vertailu osoitti kokemusmaailmojen samankaltaisuuden, kokemuksissa on enemmän yhtäläisyyksiä kuin eroja.

Työkirjalla kerätty kokemustieto on nuorten ryhmien tuottamia tulkintoja ja kokemuksia nuorten hyvinvoinnista. Se on moniäänistä kuvausta hyvinvoinnista nuorten arkeen palaavalla tasolla. Nuorten hyvinvointikertomuksen päätavoitteeksi on määritelty tiedon tuottaminen nuorille suunnattujen palveluiden kehittämisen ja johtamisen tueksi. Hyvinvointitietoa halutaan julkaista helposti lähestyttävässä muodossa, jolloin tiedon käytettävyys paranee ja nuorilla itsellään on mahdollisuus tavoittaa ikävaihettaan koskevaa tietoa. On tärkeää, että päätöksenteossa kuullaan nuorten mielipiteitä ja näkemyksiä. Nuorten kuuleminen ja osallisuus merkitsevät nuorille aitoa mahdollisuutta osallistua heitä koskevan tiedontuottamisen prosessiin. Kokemustiedon kerääminen on yksi tapa osallistaa nuoria heitä koskevan hyvinvointitiedon kokoamiseen sekä palveluiden parantamiseen Helsingissä.

LÄHTEET

- Aaltonen, Sanna 2016.** *Näkökulma 26: Nuorten hyvinvoinnin tukemiseen tarvitaan monta kanavaa.* <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/nakokulma26>
- Björklund, Liisa & Sarlio-Siintola, Sari 2010.** Inhimilliset toimintavalmiudet suomalaisessa hyvinvointipolitiikassa. Hiilamo, Heikki & Saari, Juho (toim.) *Hyvinvoinnin uusi politiikka: Johdatus sosiaalisiin mahdollisuuksiin.* Tutkimuksia 27. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja. 37–72.
- Haapamäki, Elise & Borg, Pekka & Högnabba, Stina & Ranto, Sanna & Törmäkangas, Liisa & Paananen, Reija & Gissler, Mika 2014.** *Vuonna 1987 syntyneiden helsinkiläisnuorten hyvinvointi.* Tilastoja 2014:13. Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Halme, Nina & Santalahti, Päivi & Marttunen, Mauri & Perälä, Marja-Leena 2015.** *"Ettei kenenkään tarvitsisi olla ilman ystävää..." Ystävättä olemisen yhteys nuorten hyvinvointiin liittyviin tekijöihin.* Tutkimuksesta tiiviisti 30. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Helsingin kaupungin tietokeskus 2013.** *Helsingin tila ja kehitys 2013.* Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Helve, Helena 2009.** Nuorten vapaa-aika, luottamus ja sosiaalinen pääoma. Liikkanen, Mirja (toim.) *Suomalainen vapaa-aika, arjen ilot ja valinnat.* Helsinki: Gaudeamus.
- Högnabba, Stina & Mattila, Pirjo & Ranto, Sanna & Kortelainen, Jeremias 2014.** *Katsaus helsinkiläisnuorten hyvinvointiin 2015.* Työpapereita 2015:3. Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Kajosaari, Anna 2015.** *Nuorten kokemuksia esikaupunkien kehittämisestä.* <http://www.nuortenhyvinvointikertomus.fi/blogi/2015-09/nuorten-kokemuksia-esikaupunkien-kehittamisesta>
- Keskinen, Vesa 2012.** Nuoret ja politiikka. Keskinen, Vesa & Nyholm, Sofia (toim.) Nuoret Helsingissä 2011. *Vapaalla, koulussa, vaikuttamassa.* Tutkimuksia 2012:3. Helsingin kaupungin tietokeskus. 115–117.
- Kiilakoski, Tomi 2007.** Johdanto: lapset ja nuoret kuntalaisina. Anu Gretsches & Tomi Kiilakoski (toim.) *Lasten ja nuorten kunta.* Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 77. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.
- Korkiamäki, Riikka 2014.** "Jos mä nyt voisin saada ystäviä" – Ulkopuolisuus vertaisuuhteissa nuorten kokemana. Gissler, Mika & Kekkonen, Marjatta & Känkänen, Päivi & Muranen Päivi & Wrede-Jäntti Matilda (toim.) *Nuoruus toisin sanoen. Nuorten elinolot -vuosikirja 2014.* Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 38–50.
- Lepola, Outi 2015.** *Toteutuvatko Nuorten Oikeudet. Oikeusperustainen tarkastelu nuorten oikeuksista.* Verkkojulkaisuja 88. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura.
- Myllyniemi, Sami 2008.** Tilasto-osio. Autio, Minna & Eräranta, Kirsi & Myllyniemi *Polarisoituva nuoruus? Nuorten elinolot -vuosikirja 2008.* Julkaisuja 84. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. 18–81.

Nieminen, Ari 2014. Kokemustiedon mahdollisuudet politiikan ja palvelujen järjestelmissä. Teoksessa Zechner, Minna (toim.) *Hyvinvointitieto: kokemuksellista, hallinnollista ja päätöksentekoa tukevaa?* Tutkimuksia 15. Seinäjoen ammattikorkeakoulun julkaisusarja A. 32–59.

Nuorten hyvinvointikertomus: Indikaattorit, luettu 27.11 2016

Elämäntaidot koulusta

<http://www.nuortenhyvinvointikertomus.fi/indikaattorit/itsensa-kehittaminen/elamantaidot-koulusta>

Nuorten asunnottomuus

<http://www.nuortenhyvinvointikertomus.fi/indikaattorit/tulevaisuuden-hallinta/nuorten-asunnottomuus>

Toimeentulotuen saajat

<http://www.nuortenhyvinvointikertomus.fi/indikaattorit/tulevaisuuden-hallinta/toimeentulotukea-saaneet-nuoret>

Yhteenkuuluvuus ryhmiin

<http://www.nuortenhyvinvointikertomus.fi/indikaattorit/tunteet-ja-vuorovaikutus/yhteenkuuluvuus-ryhmiin>

Yhteiskunnallinen vaikuttaminen

<http://www.nuortenhyvinvointikertomus.fi/indikaattorit/aktiivinen-kansalaisuus/yhteiskunnallinen-vaikuttaminen>

Ystävät

<http://www.nuortenhyvinvointikertomus.fi/indikaattorit/tunteet-ja-vuorovaikutus/ystavat>

Nussbaum, Martha Craven 2006. *Frontiers of Justice*. Harvard: Harvard University Press.

Nussbaum, Martha Craven & Sen, Amartya 1993. (toim.) *The quality of life*. Oxford: Clarendon Press.

Paakkunainen, Kari & Myllyniemi, Sami 2007. Tihentyvä sukupolvipolitiikka ja aktiivisuuden kasautuminen. Paakkunainen, Kari (toim.) *Sukupolvipolitiikka. Nuoret ja eduskuntavaalit 2007*. Julkaisuja 72. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura.

Rinne, Kati 2016. *Omat jalat kantaa. Helsinkiläisnuorten kokemuksia hyvinvoinnista*. Tutkimuskatsauksia 2016:1. Helsingin kaupungin tietokeskus.

Toikko & Zechner 2014. Johdanto. Teoksessa Zechner (toim.) *Hyvinvointitieto: kokemuksellista, hallinnollista ja päätöksentekoa tukevaa?* Tutkimuksia 15. Seinäjoen ammattikorkeakoulun julkaisusarja A. 3–9.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2002. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.

Liite 1. Nuorten kokemustiedon työkirjan kysymyksiä

1. Kyselyosion kysymykset teemoittain

”Jos ajattelet elämäsi nuorena Helsingissä, onko sinulla riittävästi mahdollisuuksia...”

Elämä ja terveys:

pysyä fyysisesti ja psyykkisesti kunnossa?
saada apua ja tukea?

Itsensä kehittäminen:

harrastaa haluamiasi asioita?
vahvistaa taitoja sinua kiinnostavissa asioissa?

Tulevaisuus:

sinulle sopivaan asumiseen?
suuntautua itseäsi kiinnostavalle alalle?

Turvallisuus:

tuntee olosi turvalliseksi, sillä seudulla missä asut?
liikkua vapaasti ilman pelkoa väkivallasta ja häirinnästä?

Tunteet ja vuorovaikutus:

saada kavereita?
tulla rakastetuksi ja huolehdituksi?

Osallistuminen ja vaikuttaminen:

toimia toisten hyväksi?
vaikuttaa yhteisiin asioihin lähiympäristössä?

Yhdenvertaisuus:

sinua kunnioittavaan kohteluun?
olla oma itsesi?

Luonto ja kestävä kehitys:

viettää aikaa luonnossa?
huolehtia eläimistä ja kasveista?

TIEDUSTELUT

Tiina Nurmi, p. 09 310 89121
Stina Högnabba, p. 09 310 42525
etunimi.sukunimi@hel.fi

TAITTO

Lotta Haglund

KANNET

Tarja Sundström-Alku

KANSIKUVAT

Alexi Peltonen
Matti Ollila
Lauri Tiainen

JULKAISIJA

Helsingin kaupungin
tietokeskus
PL 5500 (Siltasaarencatu
18–20 A)
00099 Helsingin kaupunki

PUHELINVAIHDE

09 310 1612

INTERNET

www.hel.fi/tietokeskus/

ISSN 2342-6438
(verkkojulkaisu)